

Sveriges största tidning om droger och nykterhet

accent

Nº8 2019

En tidning från
IOGT-NTO

Lisa Mattson
lever med
medfödd
alkoholskada

Lisas liv

Ann-Britt Ryd Pettersson om tv-karriären • **Fira en vit jul med** Accents vinterdrinkar • **Så mycket** kostar alkoholen • **IOGT-NTO säger** nej till billigare öl

PLUS
140 nyktra år

Engagerade och strategiska medlemmar sökes

Från och med den 1 januari 2020 kommer det att finnas åtta distrikt inom IOGT-NTO i stället för de nuvarande tjugotre. Valberedningarna söker nu de personer som ska ingå i de första ordinarie styrelserna för de nya distrikten. Dessa styrelser kommer att väljas på distriktsårsmötena 2020 och får den viktiga uppgiften att ge de nya distrikten en riktigt bra start.

Distriktsstyrelserna i den nya organisationen kommer att ha en strategisk uppgift, vilket innebär att de ska ha ett längre tidsperspektiv och arbeta med prioriteringar, resursfördelning och idéutveckling snarare än att vara de som genomför den konkreta verksamheten i distrikten. Valberedningarna söker därför också personer till arbetsgrupper som ska arbeta med genomförande och utveckling av verksamhet i distrikten i samverkan med personal, föreningar, grupper och enskilda medlemmar.

Tycker du att du själv eller någon annan skulle vara rätt person att vara med i en distriktsstyrelse eller en arbetsgrupp? Kontakta i så fall valberedningen i ditt distrikt senast den 20 februari 2020! Kontaktuppgifter finns nedan.

IOGT-NTO Norr (Norrbotten, Västerbotten):

IOGT-NTO Mitt (Jämtland, Västernorrland):

IOGT-NTO GävleDala (Gävleborg, Dalarna):

IOGT-NTO Svea (Värmland, Örebro, Västmanland):

IOGT-NTO Öst (Uppsala, Stockholm, Södermanland):

IOGT-NTO Sydost (Östergötland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Gotland):

IOGT-NTO Väst (Göteborg och Bohuslän, Älvsborg, Skaraborg):

IOGT-NTO Syd (Skåne, Blekinge, Halland):

mattias.gotthold@iogtlulea.se, 070-288 27 74 (Mattias Gotthold)

wassermanbm@telia.com, 070-233 83 46 (Mariann Wasserman)

kg@lilltorpet.se, 023-283 94 (Karl-Gösta Johansson)

bostrom62@yahoo.se, 070-340 86 52 (Johnny Boström)

martin.kjellin@iogt.se, 073-211 77 46 (Martin Kjellin)

bo-teddy.olsson@iogt.se, 070-215 63 12 (Bo-Teddy Olsson)

evert.942879@telia.com, 070-214 28 79 (Evert Norrman)

birgitta.svensson@iogt.se, 070-810 11 75 (Birgitta Svensson)

Innehåll #8 2019

Foto: Casper Hedberg

Ann-Britt Ryd Petterssons engagemang föddes i nykterhetsrörelsen.

TEMA Alkohol och fosterskador

Foto: Linus Meyer

”Det finns ingen riskfri tid.”

22 Lisa Mattsson föddes med en alkoholskada som påverkar hennes liv och upptar mycket av hennes tankar.

Ihsan Sarman, barnläkare, som råder gravida att helt avstå från alkohol. **Sid 28**

Foto: iStockphoto

31 Internationella forskningsrön pekar på riskerna med pappornas alkoholkonsumtion.

Röster

- 5 ”Hjälp till att sprida vårt tänk.”

Politik

- 6 **Systembolaget** vill sälja billigare öl.
- 8 **Muppen Karli** hjälper barn i opioidkrisens USA.
- 9 **Kommentar:** Eva Ekeröth tycker att det är dags att införa minimipriser på alkohol även i Sverige.

Porträtt

- 10 **Ann-Britt Ryd Pettersson**, första kvinnan på tv-sporten, nykterist och journalist som var med och startade UNF:s tidning Motdrag.

Forskning

- 18 **Så mycket** kostar alkoholen.
- 20 **En ond cirkel** av narkotika och gängvåld.
- 21 **Forskaren** Johanna Gripenberg.

I rörelse

- 38 **Vit jul** från norr till söder.
- 39 **Medlemmen** Kjell Anehäll, SM-mästare i huvudräkning.
- 40 **IOGT-NTO-projekt** minskar ensamhet bland äldre.
- 41 **Ordenshuset** i Skutskär Årets Våra gårdar-lokal.

Reportage

- 16 **I fokus:** Då dricker svensken.
- 32 **Så får du** ut det mesta av medlemstidningen Accent.
- 34 **Sätt smak** på vintern med Thomas Jordanssons drinkar.
- 44 **140 år** av nykterhet, solidaritet, gemenskap och demokrati.

Kultur

- 43 **Gabriel Kuhns** nya bok om radikal nykterhet, i IOGT-NTO, Sverige och världen.

Ordföranden

- 50 **Johnny Mostacero** om hur Systembolagets utspel om billig öl riskerar att skada förtroendet för dem.

Allt är politik

Under 1970-talet hördes ofta slagordet "Det personliga är politiskt". Uttrycket hade sitt ursprung i kvinnorörelsen. Erfarenheterna av att vara kvinna, föda barn, ha mens, få lägre lön än män, förväntas ta ansvaret för hem och barn, och så vidare, delades, analyserades, lyftes fram och gjordes till politik.

Nu befinner vi oss i slutet av ett 2010-tal som präglats av ökande klyftor i samhället. Konsekvensen är att människors möjligheter – i nuet och i framtiden – ser allt mer olika ut beroende på vem man är. Var man är född, i vilken familj, var man bor etcetera.

Allt var verkligen inte bättre förr. Mycket var riktigt dåligt under 70-talet, och det var också därför det behövde förändras. Men något kanske förlorades under det personliga varumärkes-byggandet decennier som följde? För det personliga är fortfarande i allra högsta grad politiskt. Om detta vittnar med all tydlighet alkohol- och narkotikafrågan, metoo-upproppen, flykting- och integra-

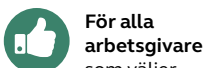
tionsdebatten. För vi drabbas som individer, men upptäcker förr eller senare att vi inte är ensamma om våra erfarenheter. Och först då kan politik skapas. Politik är ett gemensamt bygge, men den springer ur enskilda människors liv. Att välja nykterhet, solidaritet och demokrati är ett personligt ställningstagande – och samtidigt ett politiskt.

"Förr eller senare upptäcker vi att vi inte är ensamma om våra erfarenheter. Och först då kan politik skapas."

Ulrica Ambjörn
chefredaktör

Ulrica väljer

För alla arbetsgivare
som väljer

alkoholfria julförskott och för de krögare som serverar det. En extra God jul till er.

För alkoholindustrin
som miss-

tänkliggör myndigheternas råd om nolltolerans mot alkohol under graviditet.

accent

Accent ges ut av IOGT-NTO.
Pressläggning: 10 december
Nästa nummer: 14 februari

Ulrica Ambjörn

Chefredaktör och ansvarig utgivare
073-372 62 51
ulrica.ambjorn@iogt.se

Eva Ekeröth

Reporter
073-372 62 50
eva.ekeroth@iogt.se

Jens Wingren

Reporter
073-372 62 53
jens.wingren@iogt.se

Layout och produktion

Spektra

Omslag

Foto: Casper Hedberg

Bildbehandling

Fernando Medina/Spektra

Adress Accent, Box 12825,
112 97 Stockholm

Mejl accent@iogt.se

Webbplats www.accentmagasin.se

IOGT-NTO:s förbundskansli

Tel: 08-672 60 00, Besöksadress:

Gammelgårdsvägen 38, Stora
Essingen, Stockholm, www.iogt.se

Annonsbokning accent@iogt.se

Tryck Stibo, Katrineholm.

Obeställt material Tidsningen svarar inte för insända, obeställda texter och bilder, samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

Lagring Allt material i tidsningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

ISSN 0345-0406.

Medlem i Sveriges Tidskrifter.

Adressändring

medlemsservice@iogt.se

Prenumeration

08-672 60 38

prenumeration@iogt.se

295 kr/år

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

Trycksak
5041 0004

”Hjälp till att sprida vårt tänk”

Idag finns det mycket information på nätet från IOGT-NTO som vi kan använda till att sprida vårt ”tänk”. Vi kan även bygga broar och utveckla vår kunskap tillsammans med andra nykterister. Dela så det ryker!

Men vi måste tänka på att alla inte är ute på nätet, samt att informationen lätt drunknar i mängden. Vanligt hederligt fotarbete där man hänger upp affischer och delar ut flygblad ska inte glömmas bort. Placera materialet på strategiska ställen där människor har tid att upptäcka det, till

Använd till exempel anslagstavlor för att sprida information.

exempel på vårdcentralen, biblioteket, och väl synliga anslagstavlor. Använd flygblad för att informera när heta frågor är på tapeten. Av erfarenhet vet jag att A4-storlek är lätt att hänga upp. Tack till er som delar med er av ert material. Vi har

duktiga människor som får betalt för sitt arbete, men vi behöver även gräsrotternas ideella kraft – annars kommer rörelsen vissna och dö ut. Vi ska inte bara sitta och umgås med varandra, utan vi bör dra med andra.

Margareta Jacobsen

Foto: Ulrica Ambjörn

Ur flödet

Skjuter gängen verkligen ihjäl varandra för att det är olagligt att röka på?

Owe Nilsson @owenil

Mest läst på accent-magasin.se i november

- 1 Så mycket kostar alkoholen
- 2 Systembolaget vill sälja billig öl
- 3 Mästare med motto
- 4 Nu sjuder huset av liv igen
- 5 Vänstern ensamma om att vilja avkriminalisera

Foto: Forut

Julkort Norska nykterhetsorganisationerna FORUT, IOGT, Blå Kors och Juvente skickar i år en annorlunda julkhälsning, målad på en afrikansk vägg, till norska Oljefonden.

Systemet vill sälja billig öl

Systembolaget vill sälja starköl som kostar mindre än läsk. Det har fått såväl IOGT-NTO som alkoholforskare att reagera.

TEXT Eva Ekeröth

Alkoholpolitik Systembolaget har gått ut med en så kallad lanseringsförfrågan till sina leverantörer och efterlyst öl som bara ska kosta 6,90 kronor. Det har uppfattats som att Systembolaget ska ta upp kampen med gränshandeln, men så är inte fallet, enligt Systembolagets presschef Lennart Agén.

– Vi har noterat att butiker vid gränsen mellan Danmark och Tyskland säljer öl för 3,30, vilket är under inköpspris för samma öl för oss. Vi tycker inte att det är rätt att våra kunder ska betala leverantörernas högre marginaler på ölen när den säljs i Sverige.

Men är det förenligt med ert uppdrag att sälja billig alkohol?

– Vi finns till för att minska alkoholens skadeverkningar och jobbar dagligen med ansvarsfull försäljning i mötet med kunderna. Vi motverkar langning och säljer inte till berusade eller underåriga. Men vi

”Jag efterlyser en riktig analys. Annars låter det som om Systembolaget spelar på marknadens villkor.”

Sven Andréasson, professor och alkoholforskare

har också krav på oss att jobba rationellt och effektivt i våra inköp. Lanseringsfrågan är ett första steg där vi förklarar vad kunderna saknar i vårt sortiment.

Saknar de inte billig sprit också?

– Nej faktiskt inte. Inte billigare vin heller, men det finns ett starkt kundönskemål om ljus lager i en lägre prisklass.

Är det inte så att det är de som dricker mest som kommer att köpa den billiga ölen?

– Det kan vara vem som helst.

Sven Andréasson, alkoholforskare, professor i socialmedicin och ordförande i Alkoholpolitiskt forum, är orolig.

– Det låter som om de anpassar sig till gränshandeln. Sänker man priset påverkas försäljning och konsumtion och skadorna ökar. Prisinstrumentet är det starkaste alkoholpolitiska verktyget vi har.

– Jag efterlyser en riktig analys. Annars låter det som om Systembolaget spelar på marknadens villkor. Det riskerar att underminera deras legitimitet, säger han.

IOGT-NTO hävdar att lågprisöl kommer att bli en dyr affär för folkhälsan, för samhället i sin helhet – och för de som dagligen drabbas av alkoholens skador.

– Att sänka priset på starköl, som redan idag är lågt, är att underminera den svenska alkoholpolitiken, säger Johnny Mostacero, IOGT-NTO:s förbundsordförande.

IOGT-NTO kräver nu att Systembolagets vd Magdalena Gerger förklarar hur försäljning av lågprisöl går ihop med deras uppdrag att värna folkhälsan.

IOGT-NTO hänvisar till forskning från USA och Storbritannien som visar att storkonsumenter, med hög risk för hälsoproblem, tenderar att köpa den billigaste alkoholen.

Kritiska bryggare

► Även ordföranden i Sveriges oberoende bryggerier, Johan Håkansson är kritisk.

– Systembolaget säger sig värna folkhälsan genom dyra reklamkampanjer och subjektiva debattartiklar. Att sedan efterfråga öl för 6,90 är dubbelmoral. Det är den billigaste alkoholen som är allra skadligast för folkhälsan, säger han till sajten Beernews.

Lennart Agén,
Systembolaget

Sven Andréasson,
alkoholforskare

Foto: Magnus Fond

Foto: Eva Ekeröth

Alkoholförbud efter grova sexskämt

Hyresgästföreningen En konferensmiddag med grova sexistiska och rasistiska skämt gör att man nu inför totalförbud för alkohol för anställda skriver medlemstidningen Hem & hyra. Skämten framfördes via mikrofön av deltagare vid en konferens för 250 medlemsvärvare och boendeutvecklare i mitten av november. Detta har lett till beslutet att alkohol inte längre får förekomma vare sig på organisationens kontor runt om i landet, eller på arrangemang som arbetsgivaren står för.

Ulrica Ambjörn

Foto: iStockphoto

Foto: iStockphoto

Alkohol ökar våldet

Misshandel Fulla män slåss mer än nyktra. Därför är misshandelsfallen fler när alkoholkonsumtionen är hög, enligt Thomas Hvitfeldt, Brottsförebyggande rådet, Brå.

På senare år har dock sambandet blivit mindre tydligt. Fram till 2015 hade såväl antalet som uppgav att de misshandlats som alkoholkonsumtionen en nedåtgående trend. Därefter ökar andelen som uppger att de utsatts för misshandel, trots att alkoholkonsumtionen fortsätter att minska. Orsakerna kan vara flera. Antingen har faktiskt antalet fall av ringa misshandel ökat, medan den grövre misshandeln inte ökat. En annan teori är att toleransen för vad man anser vara misshandel minskat.

Eva Ekeröth

9,2

procent av alla barn upp till 14 års ålder använde narkotika 2015 enligt FN. Inget pekar på att de blivit färre, och tillgängligheten på droger ökar. Afghanistan är världens största opiumproducent.

Hopp om ny alkohollag

Uganda Ugandas regering har åtagit sig att bekämpa de alkoholrelaterade skadorna med evidensbaserade metoder. "Ett genombrott", säger Pierre Andersson, IOGT-NTO. Arbetet verkar ha fått skjuts av en alkoholpolitisk konferens som arrangerades delvis med stöd av IOGT-NTO.

Eva Ekeröth

Foto: iStockphoto

Kamp för höjd skatt

Ghana Flera aktörer som slåss mot spridningen av icke-överförbara sjukdomar i Ghana föreslår en ökning av skatten på tobak, cigaretter, alkohol, samt sockersötade produkter i landet. Det rapporterar Ghanas nyhetsbyrå, GNA.

Emelie Svensson

Sjukhus stämmer opioidföretag

USA Hundratals kräver nu ersättning från de läkemedelsbolag som sålt mycket beroendeframkallande opioater till amerikanska patienter. Det rapporterar NPR.

Jens Wingren

Foto: Xxx Xxxxx

Muppen Karli hjälper barn i opioidkrisens USA

Det populära barnprogrammet Sesame Street lyfter hur barn drabbas av USA:s opioidkris.

Narkotika Det hade lika gärna kunnat vara Båstad eller Danderyd eller Stockholmsveckan. Men det är Almedalen på Gotland och det är inte ett smack folkligt.

Tidigare i år introducerades Karli som en mupp som bor i fosterhem. Senare visar det sig att orsaken är att hennes mamma missbrukar opioider.

Manusförfattaren Kama Einhorn har utvecklat Karlis historia och skrivit flera av manusen till serien om föräldrars beroende. Hon säger att det var det rätt att lyfta frågan just nu eftersom det finns ett stort drogberoende i USA. Man räknar med att 5,5 miljoner barn i landet lever med missbrukande föräldrar.

– Många tänker bara på det som ett vuxenproblem, men många barn berörs såklart också av detta. Vi visste att vi kunde nå många barn genom så kallad "muppet-power" och sprida optimism, så att barnen vet att de inte är ensamma i sin situation, säger Kama Einhorn.

Muppen Karli är sex år och tanken är att hon ska belysa vuxnas missbruk ur barns perspektiv. Berättelsen går att följa genom en serie videoklipp på en interaktiv hemsida som skapats av den ideella organisationen bakom Sesame Street.

Genom projektet vill de sprida strategier som vuxna kan använda för att hjälpa barn, men också strategier som barnen själva kan använda.

– Vårt mål var att bekräfta barns upplevelser och lära dem att prata om det tillsammans med en vuxen. Att sätta ord på sina känslor och tala om att det är okej med stora känslor, säger Kama Einhorn.

Detta är inte första gången Sesame Street tacklar tunga ämnen. I år firar programmet 50 år och man har tidigare haft berättelser om muppas med föräldrar i fängelse, föräldrar inom militären, samt muppas som drabbats av hemlöshet.

I on-line-avsnitten (som går att se på Youtube) möter Karli 10-åriga Salia Woodbury, som berättar om hur hennes föräldrar har brottats med opioidberoende, men nu är på bättringsvägen.

– Muppas verkar nå barn på ett sätt som andra människor inte kan. Som om de har en direktlinje till människors hjärtan, säger Kama Einhorn.

Sesame Street hade premiär 1969. I Sverige hette programmet Sesam och sändes med svenskt tal.

Emelie Svensson

Foto: iStockphoto

Alkoholbehandling på Internet ska studeras

Arbetsliv En ny studie ska ta reda på hur alkoholproblem kan behandlas via nätet, och om det kan göra vården mer jämlik.

– Vi vet redan att internetbaserad behandling fungerar för många. Men vi har inte testat hur det passar in i rehabiliteringssammanhang inom arbetslivet, säger Kristina Sundqvist, doktor i psykologi Stockholms universitet, som ansvarar för studien.

Emelie Svensson

”Jag förstod när de började läsa upp motivationen att ”Herregud, det där är ju jag.”

Foto: Jens Wingren

Sara Gunnarsson Forsberg, Vänersborg, som utsetts till Årets förebyggare, bland annat för att hon lyft cannabisdebatten bland skolelever. Hon delar priset med Anders Björkman, Motala.

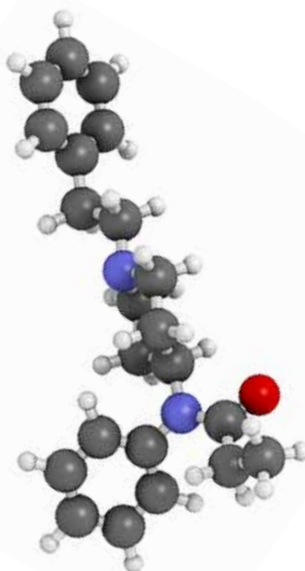
Färre döda av narkotika

Sverige Narkotikadödligheten i Sverige sjönk 2018. Det visar den nyligen publicerade rapporten *Den svenska narkotikasituationen 2019* från Folkhälsomyndigheten.

2018 inträffade 566 narkotikarelaterade dödsfall jämfört med 626 döda 2017.

Dödligheten bland män har minskat med hela 13 procent. Bland kvinnorna syns dock ingen förbättring. Av dem som avled 2018 var 402 män och 164 kvinnor. Främst är det antalet som dött av fentanyl som minskat, från 101 dödsfall 2017 till 11 döda 2018.

Eva Ekeröth

▲ Fentanylmolekyl

KOMMENTAR

Eva Ekeröth
Reporter

Dags för minimipriser även i Sverige?

Minimipriser har prövats framgångsrikt ibland annat i Skottland och Australien. Bland nyheterna på forskningssidorna kan du till exempel läsa hur alkoholrelaterade överfall och angrepp minskade med 26 procent när minimipriser infördes i Nordterritoriet i Australien.

I en rapport från 2017, som Systembolaget beställt, visar ett internationellt forskarteam att minimipriser skulle få stor effekt även i Sverige. Den kanadensiske forskaren Tim Stockwell, som ledde forskarteamet, var förvånad över hur stor effekt införandet av

minimipriser skulle ha.

”Systembolagets utspel aktualiserar frågan om det inte är dags att införa minimipriser även i Sverige.”

– Den forskning som finns visar att det är den billigaste alkoholen det är mest effektivt att åtgärda, säger han.

Hans förvåning grundar sig på att han, liksom många andra, inte trott att minimipriser skulle ha någon större effekt i ett land som Sverige där priserna på alkohol är högre än i de flesta andra länder på grund av den höga skatten.

Men nu vill Systembolaget börja sälja lågprisöl. Från sina leverantörer har de efterfrågat en ljus lager som inte ska kosta mer än 6,90 kronor för kunden. Det kan jämföras med att en 33 cl burk Coca cola kostar 8,50, en burk Ramlösa 6,50 och en 50 cl flaska Stilla vatten kostar 7,90 på Ica – eller att deras billigaste folköl i 3,5 procent-klassen, Burgenfels, kostar 9,50.

Priset är det viktigaste alkoholpolitiska instrumentet. I Sverige har vi förlitat oss på alkoholskatten, som beskattar de starkaste dryckerna högst.

Systembolagets utspel aktualiserar frågan om det inte är dags att införa minimipriser även i Sverige.

”Vi behövs för demokratiens skull”

Första kvinnan på tv-sporten och en programledare som ofta syns i rutan. De flesta känner nog igen Ann-Britt Ryd Pettersson. Färre vet att hon var med och startade UNF:s tidning Motdrag.

TEXT Eva Ekeröth FOTO Casper Hedberg

Ann-Britt Ryd Pettersson hinner knappt ut igenom svängdörren i SVT:s entré förän en kvinna kommer fram, ber om en autograf och vill ta en selfie. Autografägaren ska sitta i publiken när Fredrik Skavlands pratshow spelas in senare under kvällen.

Händer det ofta att du får skriva autografer?

– Det förekommer, men sällan här i tv-huset, säger Ann-Britt Ryd Pettersson och ler generat.

På Sveriges television har hon arbetat sedan 1979 då hon startade sin tv-karriär på nyhetsprogrammet Östnytt.

– Jag blev värvad av Ragnar Dahlberg och var med från starten. Det var en rolig tid, men det varade inte så länge. Sedan tipsade en kollega om att tv-sporten sökte en programledare och tyckte att jag skulle söka.

Hon hade inte förstått vilken genomslagskraft tv-sändningarna hade.

– Folk skickade brev till mina chefer och ifrågasatte att en tjej skulle rapportera om sport. Då som nu måste tjejer vara mycket duktigare än grabbarna. De flesta som hörde av sig var ändå snälla och positiva. Och det jag utsattes för var inte i närheten av vad mina kvinnliga kollegor får utstå idag.

▶ ANN-BRITT RYD PETERSSON

Gör: Började sin karriär som journalist på Radio Blekinge. Programledare på Sveriges television sedan 1979. Första kvinnliga programledaren på tv-sporten där hon började 1981. Varit med och startat Ungdomens nykterhetsförbunds, UNF, medlemstidning Motdrag. **Ålder:** 65 år. **IOGT-NTO-förening:** Skansen Hälleberget i Köping.

Sport har alltid varit ett stort intresse.

– Det har jag med mig hemifrån. Jag har åkt skidor och friidrottat. Jag var med och drog igång ett fotbollslag i Wahlsta. Jag är västmanländsk mästare i bandy. Och så satt jag förstas framför tv:n och tittade på Ingemar Stenmark och Björn Borg.

Men att Ann-Britt Ryd Pettersson skulle bli journalist var ingen självklarhet.

– Nej, jag skulle bli läkare. Men jag kom inte in på utbildningen. Även om jag hade bra betyg så räckte de inte. En kompis hemma i Köping som var journalist föreslog att jag skulle söka till Journalisthögskolan. Där kom jag in.

Hon tycker att hon haft tur.

– När jag gick ut 1977 drog lokalradion i gång, så efterfrågan på journalister var stor. Jag fick jobb på Radio Blekinge. Jag hade praktiserat på Ekot och tyckte radio var kul. Det var en bra miljö. ▶

”I nykterhetsrörelsen föddes mitt samhälls-engagemang.”

Det tog inte mer än två timmar att ta sig från ena änden av Blekinge till den andra. Vi gjorde allt: nyheter, sport, kultur. Det var väldigt lärorikt.

Ann-Britt Ryd Pettersson har varit nykterist och medlem i IOGT-NTO i stort sett hela sitt liv.

– Min morfar var med och grundade logen Skansen Hälleberget i Västmanland. Han tvingade alla sina barn att gå med. Hälften stannade kvar när de blev vuxna, bland andra min mamma. Jag har varit med på läger och andra aktiviteter sedan barnaåren.

Ungdomens nykterhetsförbund, UNF, kom att få stor betydelse för henne – och hon för UNF. Hon satt i UNF:s förbundsstyrelse och var med och grundade UNF:s medlemstidning Motdrag 1981.

– Jag är fortfarande så nöjd med namnet. Motdrag, visst är det genialt?

Nu mera är hon inte särskilt aktiv.

– Men under flyktingmottagandet 2015 hjälpte jag till en del. Jag hämtade flyktingar på Centralen och körde dem till lokalen i Skarpnäck och hjälpte till att bre mackor till alla hungriga. Då blev jag påmind hur det är att jobba i nykterhetsrörelsen, gamla och unga, sida vid sida, som hjälper till med det de kan.

Genom nykterhetsrörelsen fick hon möjlighet att delta i en rad kurser och resa till Sri Lanka.

– I nykterhetsrörelsen föddes mitt samhällsengagemang. På 1970-talet köpte vi te från Sri Lanka som vi sålde här hemma. Överskottet gick till att bygga upp en fisknätsfabrik på Sri Lanka. Det var min första kontakt med bistånd.

Samhällsengagemanget har hon sannerligen fått utlopp för i sitt yrke. För närvarande arbetar hon med SVT:s livesändningar, SVT Direkt.

Ann-Britt Ryd Pettersson
känner sig hemma
i tv-studion.

”Att försöka förklara komplicerade politiska skeenden på ett begripligt sätt är viktigast med mitt jobb.”

– Kul med nya saker. Man vet aldrig vad som ska hända. Ibland har vi två-tre olika ämnen igång samtidigt. Det har givit mig och många andra en nytändning. Ett nyhetsinslag i de vanliga sändningarna får som mest en och en halv minut. I vår sändning kan vår duktiga USA-korrespondent Carina Bergfeldt medverka i timplånga sändningar, till exempel om Trump.

Mycket har hänt i den tekniska utvecklingen sedan Ann-Britt Ryd Pettersson började på svr.

– Jag minns när vi skulle sända från folkmordet i Rwanda. Vi fick betala trettiotusen kronor för att sända i tio minuter. I dag är det nästan gratis. Utvecklingen har varit enorm. Det gör också att Expressen och Aftonbladet har kunnat bli konkurrenter till oss.

Den nya tekniken ger många nya möjligheter.

– Vi var i Washington och bevakade presidentvalet. Då kunde vi sända med en iPad och visa gråtande tjejer och fulla firande män i direktsändning.

Ändå är det inte den tekniska utvecklingen som är den största förändringen i jobbet på de dryga 40 år hon har arbetat som journalist.

– Största skillnaden är att vi gör så mycket idag. Vi är färre personer som gör mer. I slutet av 1980-talet åkte jag och en fotograf iväg en vecka med Carl Bildt till Balkan där kriget pågick. När vi kom hem hade vi material till tre jobb. Då återstod klippning och redigering. Så mycket tid kan man inte lägga idag. Det är ett helt annat tempo nu.

Tillsammans med en ledsjukdom, som hon brottats med lika länge som hon jobbat på svr, och en canceroperation, får det uppskruvade tempot henne att undra hur länge hon orkar jobba.

– Jag har fyllt 65 och vet inte hur länge jag fortsätter. Jag är tacksam för att jag orkat jobba så länge och fått vara med om så mycket. Och jag tycker fortfarande att jobbet är roligt. Roligast är att få vara ute och träffa folk, att få in röster i sändningen.

Det viktigaste med jobbet tycker Ann-Britt Ryd Pettersson är att sprida kunskap.

– Att försöka förklara komplicerade politiska skeenden på ett begripligt sätt. Som förra hösten, under den segdragna regeringsbildningen, när vi i veckor sände oavbrutet; rapporterade från talmannens presskonferenser och gjorde intervjuer med Stefan Löfvén och andra partiledare. Det var jätteintressant och många tittade. Det var verklig folkbildning.

Hon är bekymrad över att public service nu utsätts för påhopp från olika håll.

– Vi är bra på folkbildning och behövs för demokratins skull.

När hon inte arbetar försöker hon röra på sig.

– Min ledsjukdom hindrar mig från att träna hårt, men jag går promenader, cyklar och går på gym och så försöker jag träna i varm bassäng. Sedan ser jag mycket på tv; sport dokumentärer och våra nyhetsprogram. Jag följer sändningar från Amerika. Och så umgås jag gärna med barnbarnen.

Det låter sig inte göras hur som helst. Yngsta barnbarnet lever i USA.

– Våra två yngsta söner, Johan och Jakob, bor där. För tre månader sedan fick vi också ett barnbarn där, så nästa vecka åker vi över och hälsar på lilla Henry. Det är lite långt bort. Som tur är har vi två barnbarn även här i Sverige. Det är min bonusson Viktors barn, Gustav snart nio och Oscar som är sex år. ✖

Då dricker svensken

Svenskar dricker mest alkohol under sommaren. Andra toppar är jul- och nyårshelgerna samt påsk. Det visar en färsk rapport från CAN.

TEXT Eva Ekeröth ILLUSTRATION Fernando Medina

► Närmare 4 av 5 i den vuxna befolkningen dricker alkohol under en 30-dagarsperiod.

► Jämnast konsumtion, sett till såväl månader som veckodagar, har personer i den äldsta åldersgruppen, 65–84 år. Unga, 17–29 år, dricker mer sällan, men mer inriktat på berusning

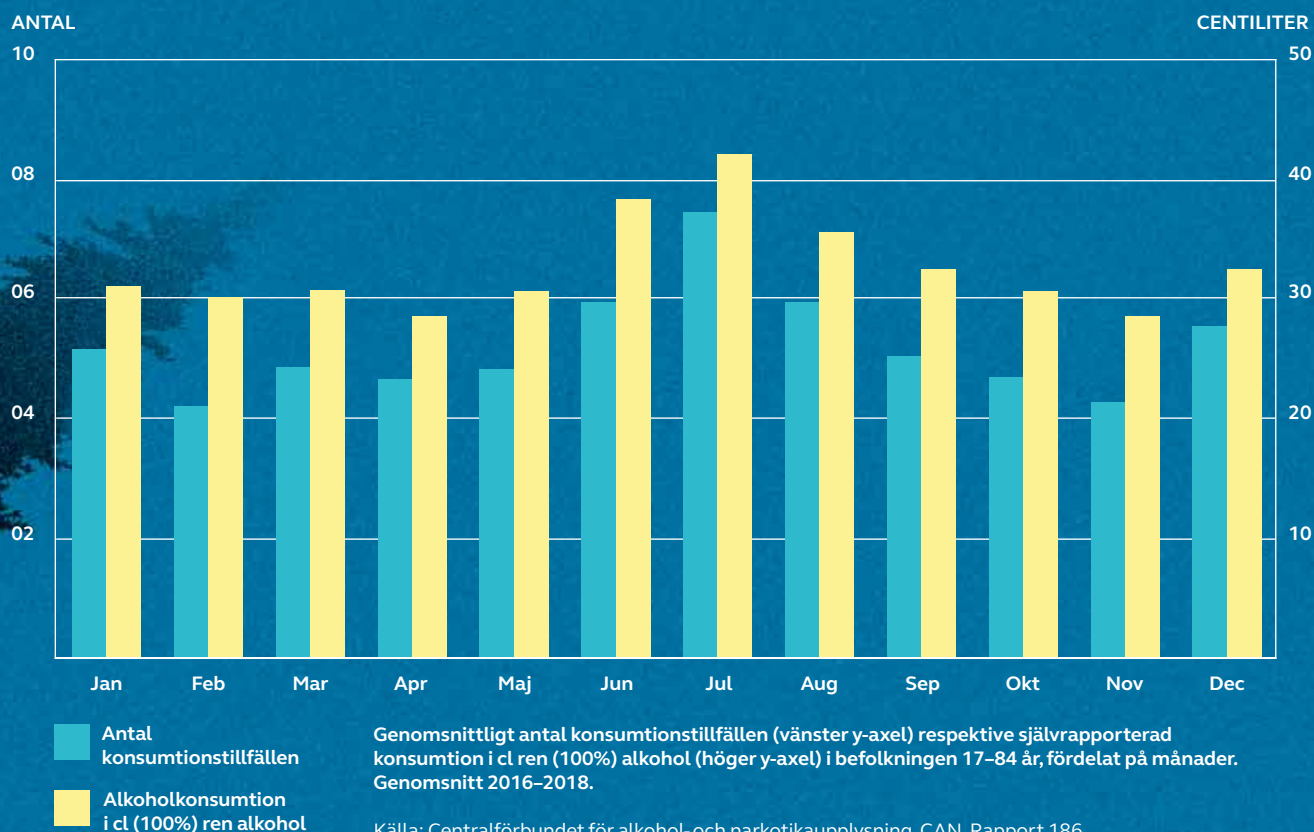
► Konsumtionen varierar under året. Störst är den under sommarmånaderna. Det dricks exempelvis 50 procent mer i juli än i november. Och nästan dubbelt så mycket i juli som i februari.

► Vanligast är att alkohol dricks under fredagar och lördagar. Närmare fyra gånger så många drack exempelvis en lördag jämfört med en måndag under 2018.

Konsumtionstillfällen och mängd över året

Så mycket kostar alkoholen

103 miljarder kronor. Så mycket kostar alkoholen Sverige under ett år. Även i USA konstaterar forskare att alkoholen är kostsam.

TEXT Ulrica Ambjörn Emelie Svensson

Ny rapport Systembolaget har låtit analysföretaget Ramboll undersöka samhällets kostnader för alkoholen.

– Rapporten sätter tydligt fokus på alkoholens konsekvenser, säger IOGT-NTO:s ordförande Johnny Mostacero, och fortsätter:

– Även om det mänskliga lidandet alltid bör vara det mest väsentliga, så är siffror som kan omvandlas till kronor och ören ibland det som är lättast att ta till sig.

I vartannat misshandelsfall är alkohol inblandat, och ungefär 660 000 vårdbesök är alkoholrelaterade. 625 000 alkoholrelaterade sjukdagar tas ut under ett år. Polis och åklagare utredde 162 000 alkoholrelaterade fall – till en kostnad för samhället av 10 miljarder kronor år 2017.

– Ju mer alkohol som dricks desto större blir skadorna, och då ökar också kostnaderna, säger Magdalena Gerger, vd Systembolaget, i ett pressmeddelande.

”Ju mer alkohol som dricks desto större blir skadorna, och då ökar också kostnaderna”

Magdalena Gerger, VD Systembolaget

I studien har man också räknat på kostnaderna för försämrad livskvalitet – både för den som dricker och för närstående och omgivning. Kostnaden beräknas till 43 miljarder kronor.

Studien har även beräknat de nyttor alkoholen skapar. De uppgick till 10 miljarder kronor.

Det saknas kunskap om vad alkoholen kostar det svenska samhället anser Magdalena Gerger:

– Vi efterlyser att luckorna täpps igen. Till exempel kan alkohol registerföras som en av flera orsaker i patientjournaler eller vid brott, säger hon i ett pressmeddelande.

Även i USA har forskare räknat på kostnaderna och kommit fram till att de samhällsliga skadorna motsvarar drygt 18 kronor per glas.

Många förutsätter att alkoholskatter täcker en stor del av den kostnaden. Det stämmer inte, menar forskarna bakom en studie som nyligen publicerats i Journal of Studies on Alcohol and Drugs. Även de anser att okunskapen är stor.

– Folk tänker på alkohol som en källa till statliga intäkter, men istället kostar alkoholen pengar för samhället, säger studiens medförfattare Timothy Naimi, forskare och läkare vid Boston Medical Center och Boston University, till Reuters.

Johnny Mostacero menar att det är angeläget att fortsätta diskussionen.

– Vi behöver diskutera hur vi kan utveckla vår restriktiva och solidariska alkoholpolitik ytterligare – istället för att som vissa partier föreslår montera ner den. Rapporten ser jag som ett bidrag till att lyfta ner alkoholen från den piedestal den alltför länge befunnit sig på, säger han.

Alkoholens kostnader

Så fördelar sig kostnaderna för alkoholkonsumtionen i Sverige:

- ▶ Försämrad livskvalitet 43 miljarder kronor.
- ▶ Produktionsbortfall 35 miljarder kronor.
- ▶ Sjukvård 15 miljarder kronor.
- ▶ Brottslighet knappt 10 miljarder kronor.
- ▶ Försämrad livskvalitet 43 miljarder kronor, varav alkoholrelaterade död står för drygt 17.

Våld och vård:

- ▶ Alkohol är inblandat i vartannat misshandelsfall.
- ▶ Cirka 660 000 vårdbesök är alkoholrelaterade.
- ▶ 625 000 alkoholrelaterade sjukdagar varje år.
- ▶ Polis och åklagare utredde 162 000 alkoholrelaterade fall.

Alkoholens nytta:

- ▶ 10 miljarder kronor genererar alkohol i nytta för samhället genom till exempel sysselsättning, produktion och konsumenternas upplevda nytta.

30 gånger högre cancerrisk

Tobak De flesta vet att alkohol ökar risken för cancer. Så även rökning. Mindre känt är att de som konsumerar både och, löper hela trettio gånger högre risk att utveckla mun- eller strupcancer, än de som använder antingen alkohol eller tobak. Det skriver The Scottish Health Action on Alcohol Problem, Shaap i en ny guide som riktar sig till läkare i Skottland.

Emelie Svensson

Foto: iStockphoto

Foto: Jay Heike

Varannan död påverkad

Bostadsbränder Av de 106 personer som avled i irländska bränder 2014–2016 hade 51 procent alkohol i blodet. Det visar en studie gjord av the Health Research Board, enligt Irish Examiner.

Ulrica Ambjörn

20 000

Så många brittiska patienter ska få medicinsk cannabis under en tvåårsperiod. De deltar därmed i den hittills största studien av drogen i Europa.

Ond cirkel av våld och narkotika

Gatulangning blir en inkörsport till grova våldsbrott i socialt utsatta områden, enligt Brå-expert.

Gängvåld Antalet skjutningar och sprängdåd har ökat. Tidigare i år släppte Brottsförebyggande rådet, Brå, rapporten Skjutningar i kriminella miljöer. Den bygger på intervjuer med 21 män som själva har erfarenhet av skjutningar.

– De berättade hur narkotikahandeln fyllde en viktig funktion för dem. Det är en basförsörjning, och många av konflikterna hade koppling till droghandeln. Men det handlar inte om gängkrig om marknadsandelar, som många tror. Det handlar snarare om att det uppstår friktion mellan personer, kopplat till handeln, säger Daniel Vesterhav, enhetschef på Brå.

Personer i studien hade ofta svårt att formulera hur en konflikt börjat. Det vanliga svaret var att ”det blev tjafs”.

– Det kan handla om narkotikahandeln, men också om att någon exempelvis pratat för länge med en annans flickvän – då måste personen reagera för att inte framstå som svag.

Sedan kan det eskalera snabbt. Vissa kan också skapa konflikter för att öka sitt ”skrämselkapital” och klättra in i de kriminella nätverken.

För att stoppa skjutvapenvåldet framkom tre viktiga åtgärder genom Brå-studien. Först och främst måste man motverka den så kallade glidningsprocessen i socialt utsatta områden.

– Så länge vi har platser där öppen narkotikaförsäljning är en del av vardagen kommer nya personer att dras in i detta, säger Daniel Vesterhav.

För det andra är det viktigt att minska tillgången till skjutvapen. Det tredje är att arbeta mer med avhopparverksamhet.

Emelie Svensson

Daniel Vesterhav, enhetschef på Brå.

Foto: iStockphoto

Svagt stöd för cannabis till psykiskt sjuka

Medicinsk cannabis Forskare har granskat 83 studier gjorda de senaste 40 åren. Deras slutsats, som är publicerad i The Lancet Psychiatry, är att medicinsk cannabis inte bör användas för behandling av psykisk sjukdom. Skälet är att bevisen för att det har någon behandlande effekt är för svaga. Forskarna pekar också på att studier visar att cannabis kan öka just depression, oro och psykotiska symptom.

Ulrica Ambjörn

26 %

Minimipriser Överfall och angrepp i samband med alkohol har minskat med 26 procent i Nordterritoriet i Australien sedan minimipriser på alkohol införts.

Pengar styr läkarinsats

Alkoholråd År 2008 införde Englands hälsodepartement ett nationellt program för att undersöka effekten av ekonomisk ersättning till allmänpraktiserande läkare för att prata med patienter om deras alkoholkonsumtion. Målet var att identifiera högriskkonsumenter och erbjuda patienter rådgivning för att minska sitt drickande. Läkarna fick 2,38 brittiska pund (cirka 30 svenska kronor) för varje nyregistrerad patient som identifierades som riskkonsument.

Programmet ledde till att alkoholrelaterade undersökningar och rådgivning sakta men säkert började att öka. Det rapporterar Sci Tech Daily. Men när den ekonomiska ersättningen togs bort 2015 sjönk antalet undersökningar och rådgivande samtal omgående.

Ulrica Ambjörn

”Det är kul med aktions-
inriktad forskning”

Forskaren Johanna Gripenberg

Hur kom du in på alkoholforskning?

– STAD bad mig hjälpa dem med ett webbaserat livsstilsprogram. Det skulle bli ett kort uppdrag, men det är tjugo år sedan nu. Sedan gjorde vi en studie om alkoholserving. Jag fick rekrytera skådespelare som skulle spela berusade på krogen. Vi kontrollerade hur ofta de blev serverade. Det var kul med sådan aktionsinriktad forskning.

Varför fortsatte du?

– STAD har utbildat i Ansvarsfull alkoholservering länge, men de kroganställda efterlyste något om narkotika också. Vi gjorde en studie som bidrog till att polisen startade en krogkommission. Nu utbildar vi krogpersonal och har bildat nätverket Krogar mot knark. Samarbetet mellan forskning och praktik och samverkan med olika aktörer är det bästa med mitt jobb.

Vad gör du när du inte jobbar?

– Jag tycker om att umgås med familj och vänner och gå långa promenader i naturen. Jag kopplar av med att träna yoga. Bästa avkopplingen när man stressad är en riktigt bra biofilm. Då rensar man hjärnan.

Text: Eva Ekeröth Foto: Per Kristiansen

📌 Läs mer på accentmagasin.se/forskaren/johanna-gripenberg/

Forskare och chef för Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem, STAD. Förutom att utbilda krogpersonal arbetar STAD med Fotboll utan fylla, ungdomsmottagningar och projekt mot dopning, samt driver en anhörigskola och utbildar primärvården. Johanna Gripenberg vill att STAD blir nationellt kompetenscentrum med ansvar för att ta fram och förvalta förebyggande metoder.

INNEHÅLL: **24** Livet med Fas **28** Nolltolerans
säkrast **28** Barnmorskor vill förebygga alkoholskador
30 Pappans drickande ökar risk för hjärtfel

Lisa föddes med alkoholskada

Att exponeras för alkohol under graviditeten kan få stora konsekvenser för barnen som drabbas. Lisa Mattsson är ett av dem. Ingen vet hur många de är.

TEXT Eva Ekeröth FOTO Linus Meyer

Livet med Fas

Lisa Mattson är en aktiv tonåring. Hon tecknar, skriver och tränar agility med familjens hundar. Men vardagen med Fas, Fetalt alkoholsyndrom, är också fylld av utmaningar.

TEXT Eva Ekeröth FOTO Linus Meyer

Lisa och hennes mamma Jessica promenerar med hundarna i skogen.

”Jag har väldigt mycket fantasi. Det skulle vara roligt att göra något i framtiden så att andra kan få ta del av den.”

Lisa Mattsson

författare. På fritiden tränar hon agility med hundarna och läser böcker. Skräckförfattaren Stephen King är en favorit.

– Jag har väldigt mycket fantasi. Det skulle vara roligt att göra något i framtiden så att andra kan få ta del av den, säger hon.

Fantasin och tecknandet är en oas att vila i, för andra sidor i livet är knepigare. Lisa har diagnosen fetalt alkoholsyndrom, fas; en följd av att hennes biologiska mor drack alkohol under graviditeten. Hon har även diagnoserna add och autism 1, vilket sannolikt har samma orsak.

– Ibland har jag svårt i skolan eftersom jag har svårt att koncentrera mig längre stunder. Särskilt svårt är det med matematik, kemi och fysik, säger Lisa.

Hon blir också lätt stressad.

– När vi har många läxor läser det sig, jag blir stressad och jag får ingenting gjort, säger hon.

Hennes tidsuppfattning är dålig.

– Tid betyder inte samma sak för henne som för oss, säger Jessica, och Lisa inflikar:

– När jag gör något jag tycker om, som att rita, kan jag göra det hur länge som helst.

På väggen i hennes rum sitter en tavla med lysdioder. Nu lyser de rött. På natten är de blå. När de är blå vet Lisa att hon ska sova.

– Lisa har alltid haft svårt att sova. Innan vi fick tavlan kunde jag vakna på natten och upptäcka att det lös i Lisas rum. Då satt hon och ritade, säger Jessica.

Björn visar fler hjälpmedel som Lisa har fått. Bland annat ett stort lila timglas.

– Jag har tre, i olika färger. Den lila visar en kvart. De andra visar fem minuter respektive trettio minuter, säger Lisa.

– Förr blev vi ofta osams för att hon inte var klar i tid, nu har Lisa lärt sig timglasen så vi kan säga att vi ska gå om en ”lila”, istället för att vi ska gå om en kvart, säger Jessica.

Lisa tar också stöd av bilder för att veta vad hon ska ta på sig för kläder. På insidan av garderoben hänger bilder på mössa, jacka och vantar, och vid vilka temperaturer man ska använda dem. Annars kan det hända att Lisa går hemifrån med alldeles för mycket, eller alldeles för lite kläder.

En annan sak som stressar Lisa är folksamlingar.

– Särskilt om det är många människor på liten yta och det blir trångt, säger hon.

Men i klassrummet går det bra, trots att de är 30 elever i klassen.

– Klassrummen är stora, så det känns inte trångt. Och jag går i en jättebra klass.

Lisa går i Internationella engelska skolan i Nacka. All undervisning sker på engelska, ett ämne som Lisa är duktig i, hon har A i betyg. Både Lisa och hennes föräldrar är mycket nöjda med skolan och det stöd de får därifrån.

– Jag behöver inte anteckna, utan får utskrivet av lärarna det vi ska komma ihåg. När vi har prov får jag ofta extra tid.

Veckan efter Accents besök ska klassen ha prov i geografi.

– Klassen gör hela provet på samma gång, men jag gör det uppdelat i flera delar som jag gör olika dagar, säger Lisa. ►

Genom idylliska Ingarö öster om Stockholm ringlar en smal väg. Tallarna står tätt på båda sidor. Mellan träden ligger äldre sommarstugor blandat med nybyggda villor. I en av villorna bor familjen Mattsson. Hundarna Trixie och Dottie står och spanar genom glasverandans fönster. De skäller när de får syn på Accents reporter, men tystnar snabbt och skallen övergår i välkomnande svansviftningar när 16-åriga Lisa, mamma Jessica och pappa Björn öppnar ytterdörren.

– De gör alltid så där, men sedan vill de gärna bli klappade, säger Lisa.

Lisa är en glad och sympatisk niondeklassare som det är lätt att tycka om. Hon gillar alla praktiska ämnen i skolan och drömmer om att bli illustratör eller

Tre gånger i veckan träffar Lisa en specialpedagog. Hon har en individuell studieplan som säger att hon inte behöver göra läxor.

– Men gör man inte läxorna så kommer man ju efter, så det blir ofta så att Lisa gör läxorna ändå, säger Jessica.

– Och nu när vi går i nian vill ju alla ha bra betyg, konstaterar Lisa.

När Björn och Jessica adopterade Lisa visste de inte att hon hade fas.

– Vi hämtade henne på ett barnhem i Ukraina när hon var drygt två år. Ganska snart fick vi kontakt med Bup eftersom hon hade svårt att äta och sova. Men att

**”Jag sörjer
min biologiska
mamma och att
det blev som det
blev, men jag är
inte ledsen eller
arg längre.”**

Lisa Mattsson

något var fel förstod vi inte förrän lillasyster kom och vi fick någon att jämföra med, säger Jessica.

Lillasyster är adopterad från Ryssland och kom till familjen när hon var drygt tre år. Hon både åt och sov från början.

När Lisa var sex år fick hon diagnosen fas. Snart därefter gick familjen med i Fas-föreningen som vänder sig till närstående och drabbade av fas. Där träffar de andra i samma situation.

– Vi har varit med på nästan alla träffar. Varje vår ses vi på Kolmården. Det är kul, säger Lisa.

◀ Pappa Björn ska säga något till Lisa. Fotografen börjar ta bilder och far och dotter brister ut i skratt.

▶ På väggen hänger familjefoton.

A MOTHERLESS LIFE AV LISA MATTSSON

Me and you are like a shattered mirror
facing down on the ground
In more than a thousand pieces

Between me and you is a
battlefield

Fighting is no use

You're lying on the dying side
And I am standing on the other side
You're reaching out your hand
Begging me for help
"Help me!" you screamed

No, mother

Fighting is no use
I'm not the monster
Here
Go mom, be happy, be strong
The doctors can't save you
They did betray you
That day all the
Cuckoo clocks stopped

I promise you mom
I'll come along
I'll be strong

Another day without thinking of you,
mom
I look into the shattered mirror
I hear you
You're calling my name
I answer
"We see each other on the other side"
You said

Fighting is no use

Although if you are not here
Holding my hand
Your spirit is always here
You are always with me
You are always by my side

I'm not sad anymore
I'm happy
Mom!

You gave me the biggest gift in the world
Can you guess what that is?
A life
I'm gifted with the most wonderful gift
A life

Look I came along
Now I'm
strong
Now I'm a fighter
No
We are

Fighters

We don't fight for each other
We fight together

We pick up the pieces together
We glued the shattered pieces back on the

Mirror

And ended the battlefield

Together
You and me, mother

Together
forever

Familjen har haft regelbunden kontakt med Barn- och ungdomspsykiatri, Bup, nästan sedan Lisa kom. Jessica och Björn tycker att de fått bra stöd, men de tycker samtidigt att kunskap om fas har saknats.

– Det blev mycket lättare när Lisa fick diagnoserna add och autism, för det vet folk vad det är, säger Jessica.

Lisa tänker mycket på sin biologiska mamma som dog när Lisa var bara fyra månader gammal.

– Jag sörjer henne och att det blev som det blev, men jag är inte ledsen eller arg längre. Det löser ingenting. Hon ville ju att jag ska få ett bra liv, säger Lisa. ☘

Nolltolerans säkrast

Fostret skadas mer ju mer mamman dricker, men även andra faktorer påverkar. Därför är det bäst att avstå helt.

TEXT Eva Ekeröth

Barnläkaren Ihsan Sarman har jobbat hela sitt yrkesverksamma liv med nyfödda. Genom åren har han stött på många barn med sjukdomar och skador, bland annat av alkohol. Det finns dock inget enkelt samband mellan mammans alkoholkonsumtion och skador på fostret.

– Det är komplext. Det är så många olika faktorer som påverkar. Att alkohol är giftigt har varit känt sedan mitten av 1980-talet, så nu har man ändå ganska klart för sig hur det fungerar, säger han.

I Sverige föds lyckligtvis inte så många barn med Fetalt alkohol syndrom, Fas, men även det har en baksida.

– Man måste ha sett många barn för att känna igen tecknen, men svenska barnläkare ser inte så många fall. De som föds med Fas i Sverige har sällan så uttalade skador eftersom de flesta blivande mammor känner till riskerna och dricker mindre. Många barn får därför sin diagnos sent.

Alkohol påverkar fostret längre tid än den påverkar mamman.

– Fostret får samma promillenivå som mamman, men saknar förmåga att bryta ner alkoholen som därför går långsammare ur dess kropp. Fostret exponeras

Foto: Privat

► IHSAN SARMAN

Pensionerad barnläkare med nyfödda som specialitet. En av grundarna av Rosenlunds barnavårdscentral, en specialistmottagning för mammor med beroende och deras barn. Föreläsare och expert åt FAS-föreningen.

ungefär tre gånger så lång tid som mamman, säger Ihsan Sarman.

Tidpunkten då mamman dricker avgör vilken typ av skador fostret får.

– De första veckorna av graviditeten är väldigt känsliga. Strukturella missbildningar, det vill säga att organ inte bildas

som de ska, kan uppstå om mamman dricker under den första tredjedelen av graviditeten.

Många alkoholskadade har till exempel mindre hjärnvolum på grund av underutveckling av framhjärnan, lillhjärnan, eller hjärnbalken, som förbinder båda hjärnhalvorna. Men det är inte riskfritt att dricka senare i graviditeten heller.

– Det finns ingen riskfri tid. Om fostret har en genetisk mottaglighet och utvecklingen befinner sig i en känslig fas så blir det skador. Hjärnans utveckling kan påverkas hela graviditeten, men under de senare delarna uppstår inte strukturella, utan funktionella skador.

Sista tredjedelen av graviditeten kännetecknas främst av hjärnans intensiva tillväxt.

– Då ska hjärnans celler bilda nätverk. Tillväxten styrs av signalmolekyler som kan störas av alkohol, vilket påverkar nätverksbygget. Det kan föra med sig att nätverken blir grövre och inte lika fint förgrenade.

Konsekvenserna för barnen om mamman dricker under den perioden märks inte från början säger Ihsan Sarman.

– Det blir inga skador som syns, men om informationen i nervcellerna inte ►

Fetalt alkoholsyndrom, Fas, är en medicinsk diagnos som omfattar såväl fysiska som beteendemässiga och kognitiva avvikelser. Tillväxthämning, speciella ansiktsdrag, sömnrubbingar, inlärningssvårigheter, hyperaktivitet och koncentrationssvårigheter hör till de främst kännetecknande.

Källa: FAS-portalén.

Foto: iStockphoto

Ingen vet hur många som lever med Fas i Sverige. Ännu mindre känt är hur många som skadats utan att ha fullt utvecklad Fas.

► fortplantar sig adekvat kan neuro-psykiatriska problem uppstå. Bakom många psykiatriska diagnoser ligger faktiskt alkohol.

Konsekvenserna kan till exempel handla om minnesproblem.

– Minnesfunktionen är sämre och korttidsminnet dåligt. De har inte heller samma förmåga till abstraktion. Barnen karaktäriseras också av impulsivitet och uppmärksamhetsstörningar, men det beror ofta på att de blir frustrerade av att de inte förstår. De kan också ha problem med ögonen och seendet.

Sociala situationer kan vara jobbiga för barn med Fas.

– De har ofta anpassningssvårigheter och behöver mycket handledning och hjälp.

De senare årens forskning fokuserar även på tiden före befruktningen – både för män och kvinnor.

– Upp till fjorton veckor före befruktningen håller äggcellen på att mogna. Exponeras den då för alkohol så kan det påverka. Även spermernas utveckling påverkas, men forskningen har inte kommit så långt på det området. Däremot vet vi att en rejäl berusning påverkar spermernas kvalitet.

Någon riskfri mängd finns inte heller.

– Det är en dos-respons-relation. Ju

”Ungefär fjorton veckor innan man blir gravid är det bra att avstå från alkohol.”

Ihsan Sarman

mer man dricker desto större skador, men det finns inga riskfria mängder. Även en mindre mängd kan påverka den potentiella utvecklingsfasen i hjärnan.

Ihsan Sarman berättar att forskning visar att även små mängder ger de typiska skadorna, men mindre uttalat.

– I en australiensisk studie fotograferades ansikten på tusen ettåriga barn med 3D-kamera. Mätningar visade att även de som utsatts för mindre mängder alkohol fått avvikelser i ansiktsformen, även om de inte alltid gick att upptäcka med blotta ögat.

Många har druckit alkohol innan de vet att de är gravida. Det är viktigt att diskutera detta med sin barnmorska.

– Det som är viktigt när man upptäcker att man är gravid är att avstå helt från alkohol resten av tiden. Ett hälsosamt levnadssätt i fortsättningen med varierad, näringsrik kost bidrar till optimal tillväxtmiljö för fostret. Det finns lovande djurstudier som talar för att näringsrik

kost förbättrar eventuella skador som kan ha uppstått av alkohol.

Även den som planerar att bli gravid gör bäst i att avhålla sig från att dricka alkohol.

– Ungefär fjorton veckor innan man blir gravid är det bra att avstå från alkohol. Vissa tycker att det är hårt att säga så. De råd som värden ger ska baseras på evidens. För närvarande kan vi inte säga att enstaka glas alkohol ger permanent skada, men vi har inte heller evidens för att det inte skadar.

En del anser att värden, och forskare som råder till restriktivt förhållningssätt, moraliserar.

– Enligt min uppfattning handlar rådgivningen inte om det, utan om att skapa de bästa förutsättningarna för det blivande barnet. Precis som ingen kan tänka sig att ge sitt nyfödda barn alkohol, bör man avstå från att dricka när man är gravid. Oftast är det ju ett par som ska få barn och då bör det förstås gälla båda de blivande föräldrarna, säger Ihsan Sarman.

Barnmorskor vill förebygga alkoholskador

Under året har Barnmorskeförbundet satsat på att utbilda barnmorskor om alkohol och graviditet. Men det räcker inte med utbildning.

En avhandling av barnmorskan Mona Göransson från 2004 visade att 30 procent av de gravida kvinnorna i studien drack alkohol. Det blev starten för dåvarande Folkhälsoinstitutets riskbruksprojekt där barnmorskor utbildades i diagnosinstrumentet Audit och samtalsmetoden MI.

– Det togs också fram ett formulär att använda vid samtal om alkohol, säger Kajsa Westlund, kanslichef på Barnmorskeförbundet.

Riskbruksprojektet har lagts ned, men Barnmorskeförbundet har nu uppdaterat formuläret. Under 2019 genomförs 14 konferenser runt om i landet för att utbilda barnmorskor, men det räcker inte enligt Barnmorskeförbundet.

Kajsa Westlund

– Hur ställer man frågor om alkohol om man inte vet vad man ska göra av det svar man får? I vissa regioner finns specialistbarnmorskor man kan ta hjälp av, men inte i alla.

I Göteborg finns Hagateamet.

– Dit kan blivande mammor som dricker remitteras. Den typen av verksamhet borde verkligen finnas överallt.

Kajsa Westlund pekar på stora hälsovinster.

– En utvärdering som Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, gjorde av Riskbruksprojektet visade att de blivande mammorna rökte mindre, drack mindre och behövde mindre socioekonomisk stöd. Dessutom behövde färre nyfödda läggas in för vård. Tala om förebyggande verksamhet!

Eva Ekeröth

Foto: iStockphoto

Pappans drickande ökar risk för hjärtfel

Kinesiska forskare visar att risken för att födas med hjärtfel är större om föräldrarna druckit alkohol före graviditeten. Pappans drickande påverkar mest.

Studien, som publicerats i European Journal of Preventive Cardiology, visar att risken för hjärtfel var 44 procent högre om pappan drack alkohol. Om mamman drack var risken 16 procent högre.

Resultaten har fått studiens författare Jiabi Qin, Xiangya, Central South University, Changsha, att rekommendera blivande föräldrar att avstå från alkohol sex-tolv månader före befruktning.

Det tycker barnläkaren Robert H. Pass, chef för barnhjärtmedicin vid Mount Sinai Kravis Children's Hospital i New York, är att dra för stora växlar på en studie.

– Mest intressant med det här arbetet är det faktum att de kunnat visa att även faderns alkoholbruk medför en risk, säger han till Good Morning America.

Deidre Downs Gunn, specialist på barnlöhshet vid University of Alabama-Birmingham Medical Center, drar slutsatsen att även pappor måste med i diskussionen om hur man ska leva före och under graviditeten.

Eva Ekeröth

Alkoholindustrin misstänkliggör råd

Forskare har studerat den information som 23 alkoholföretag producerat om riskerna med alkohol under graviditeten. Resultatet visar att informationen misstänkliggör myndigheternas råd och sällan rekommenderar total

avhållsamhet. Istället uppmuntrar de till fortsatt konsumtion.

– Det förefaller som om industrin har ett motstånd mot att informera om riskerna med alkohol under graviditet, säger professor Mark Petticrew, London School

of Hygiene and Tropical Medicine och huvudförfattare till studien, till The Guardian.

Hans teori är att kvinnor är en så viktig del av alkoholmarknaden att graviditet ses som ett hot mot försäljningen.

Eva Ekeröth

Dubbel risk

Cannabis Forskare vid University of North Carolina har funnit att foster som exponeras för CBD och THC, ämnen som finns i cannabis, får liknande skador som om de exponerats för alkohol. Om fostret utsätts för både alkohol och cannabis blir risken mer än dubbelt så stor att fostret drabbas av skador.

Eva Ekeröth

Blodprov kan ge svar

Genförändringar Barn vars mödrar haft måttlig eller hög alkoholkonsumtion under graviditeten kan få genförändringar. Det visar en ny studie. Den nya kunskapen kan leda till att barn med alkoholskador kan diagnostiseras med hjälp av ett enkelt blodprov.

Eva Ekeröth

Foto: iStockphoto

Skadar hjärnan

Alkohol Forskare i Pennsylvania har visat att acetat, som produceras när levern bryter ner alkohol, transporteras till hjärnan där det påverkar gener involverade i inläring och minne. Resultaten visar också att fosters hjärnor påverkas av acetat från modern. Att förstå mekanismen kan bidra till att i framtiden kunna hindra skador från att uppstå.

Eva Ekeröth

Så får du ut det mesta av Accent

IOGT-NTO:s medlemstidning Accent har under 55 år utvecklats från enbart en papperstidning till en nättidning med dagliga nyheter, samt en podd att lyssna på.

TEXT Ulrica Ambjörn

Accent på papper

Accent kommer hem i brevlådan till IOGT-NTO:s 27 000 medlemmar i hela landet. Tidningen har också ett antal externa prenumeranter, samt delas ut till ledamöterna i Sveriges Riksdag. Förutom reportage och intervjuer innehåller tidningen nyhetssamfattningar från nättidningen inom områdena politik, forskning och IOGT-NTO-rörelsen. Accent kommer nästa år ut med 5 nummer, 3 under våren och 2 på hösten.

Lyssna på Accent

I Accentpodden hittar du radioreportage av olika längd om IOGT-NTO:s frågor. Hittills finns det 35 avsnitt i arkivet – om allt från cannabislegalisering och alkoholisglassen till rasism och folkbildning. Och vi fyller regelbundet på med nya aktuella program.

 Låt dig gärna inspireras och hämta fakta och argument i Accent, men kom ihåg att det inte är tillåtet att kopiera och publicera artiklar från sajten eller tidningen. (Om du inte är lärare och använder Accent i undervisningen. Då gäller särskilda regler). Däremot går det utmärkt att citera om källan anges, samt förstås att dela artiklar, skicka länkar och liknande. Är du osäker så hör av dig till accent@iogt.se så reder vi ut vad som gäller.

Accent på dator och smart telefon

Accent på internet heter accentmagasin.se och är en öppen sajt som till 90 procent besöks av människor utanför IOGT-NTO:s medlemsled. De är yrkesverksamma inom området, människor som söker kunskap och stöd, och en intresserad allmänhet.

► Här publiceras nyheter dagligen, och här hittar du som medlem många nyheter om nykterhetsrörelsen, om svensk och internationell forskning, politik och människor som du missar om du enbart läser papperstidningen Accent.

► En bra hjälp för att hålla koll är att prenumerera på vårt nyhetsbrev – då får du veckans nyheter varje fredag i ett mejl och kan enkelt välja vad du vill läsa.

► På [accentmagasin](http://accentmagasin.se) finns alla texter som publicerats sedan sajten startade samlade och sökbara. Här finns också ett arkiv för alla pappersutgåvor sedan 2006 att läsa som pdf:er.

► Här kan du också enkelt lyssna på Accentpodden.

Vill du läsa tidigare utgåvor av papperstidningen Accent? Här hittar du dem i pdf-format. Arkivet sträcker sig tillbaks till 2006.

➕ Du kan förstås också följa Accent på Facebook, instagram och Twitter.

1 Ingefärsfräsch
pick-me-up.

Sätt smak på vintern

Dags att börja koka sockerlagen och plocka fram drinkglasen. Här är årets alkoholfria drinkar för jul och nyår att imponera på gästerna med.

TEXT och FOTO Jens Wingren

Thomas Jordansson skapar Accents vinterdrikar för fjärde året i rad.

En vit jul ger många positiva upplevelser – inte minst på dryckesfronten. Ta dina smaklökar till nästa nivå med Accents vinterdrikar. Drinkarna är skapade av den prisbelönte bartendern Thomas Jordansson på Cuckoos nest i Göteborg, exklusivt för Accents läsare.

– Jag gillar att arbeta med alkoholfria drinkar eftersom det är en utmaning. Man måste tänka på ett helt annat sätt, många av drinkarna som jag presenterat här är ju varianter på klassiker, men hur får man dem att bli mer än bara sött eller surt?

Målet är att skapa drinkar som blir ”snackisar.”

– Man måste tänka i nya banor, leta efter unika smakkombinationer och hitta andra sätt att bygga ett djup i drinken, säger Thomas Jordansson.

RECEPT

1 Ingefärsfräsch pick-me-up

2 cl sockerlag*
2 cl citronjuice
¼ muddlat** rött äpple
1 cm muddlad ingefära
4 cl vatten

► Blanda ingredienserna och tillsätt lite varmvatten för att ta fram smakerna. Skaka med is och dekorera med timjan på toppen. Drick när du behöver extra energi under städningen dagen före, eller efter.

* Så gör du sockerlag

Blanda lika delar vatten och socker och koka dem tills vätskan blivit klar. Om du kokar din sockerlag med en smaksättare som, kanel, pumpa eller citron så får du en sockerlag med smak. Den färdiga lagen håller sig flera veckor i kylskåp.

2 Rooibosdrink för två

2 cl rosenkvittensaft
1 cl vinäger (gärna av en lite finare sort)
2 cl citronsockerlag
10 cl kallt rooiboste

► Blanda och skaka ingredienserna. Servera kallt i en fin karaff och drick med någon speciell.

3 Lakritsbubbel för det nya året

3 cl lakritssockerlag (låt lakritsroten koka extra länge med sockerlagen, tillsatt gärna anis och fänkålsfrön)
1 cl citronsyra***
Toppa med alkoholfritt bubbel och fira in det nya året!

** Så muddlar du

Muddla inbär att krossa något för att sedan sila ut vätskan. Det finns speciella redskap för att muddla men om du inte känner dig redo att inhandla nya köksredskap så kan du använda en mortel eller en juicemixer.

4 Pumpadrink med citron

4 cl pumpasockerlag
4 cl citronsockerlag
1 cl umesirap – en japansk sirap gjord på gröna plommon som går att hitta i många mataffärer med asiatiskt sortiment
3 cl vatten
1 droppe tryffelolja
Toppa med hjortronskum

► Blanda ingredienserna. Använd en gräddsifon för att göra ett skum på 7 delar hjortronsockerlag, 1 del citronsyra***, 0,5 dl grädde och en äggvita. Använd 1-2 patroner kolsyra beroende på hur stor sifonen är. Toppa med krasse för en pepprig bismak. Bjud på denna drink före nyårsmiddagen.

5 Kanelkryddad Irish coffee

2 cl kanel- och rosmarinsockerlag
1 cl pumpasockerlag
18 cl kaffe (ungefär en kopp)
skummad grädde

► Blanda ner den kryddade sockerlagen i det varma kaffet. Skumma ner grädden och skaka om lätt. Pryd drinken med en kvist rosmarin som grillats lite lätt över ett levande ljus. Rosmarin ger från sig en rökelseliknande doft när den hettas upp. Drick på annandagen under en pläd framför brasan.

*** Så gör du citronsyra

Blanda ut 5 centiliter citronsyrepulver i 50 centiliter vatten så får du en bra syrlighet att balansera din sockerlag med. Citronsyra ger en fräsch syrlighet utan att tillföra någon annan smak.

➤ Tidigare års drinkar finns på accentmagasin.se/tag/accentsdrinkarna

GÖR DIN EGEN DRINK

Låt fantasin flöda fritt med hjälp av Thomas Jordanssons grundrecept! Använd drinkbaserna nedan, muddla olika smaksättande frukter, bär eller annat gott. Testa dig fram och skicka in receptet på din bästa drink till oss!

► Bas 1

2 cl sockerlag
2 cl citronsaft

Ger en balans mellan syra och sötma med en fräsch smak av citron

► Bas 2

2 cl sockerlag
1 cl citronsyra

Samma balans mellan surt och sött, men utan smak av citron

► Bas 3

2 cl sockerlag
1 cl vinäger

Vinäger ger en mustighet och låter dig laborera med olika typer av vinäger för att få fram olika smaker.

2 Rooibosdrink
för två.

3 Lakritsbubbel
för det nya året.

4 Pumpadrink
med citron.

5 Kanelkryddad
Irish coffee.

Foto: Privat

Julens höjdpunkt, säger Gunnar Sundell, som arrangerar tillsammans med sonen Jonas.

Vit jul i hela landet

På juldagen 25-årsjubilerar Juldagskuppen hos IOGT-NTO i Torrberg. En av många Vit jul-aktiviteter.

Vit jul Bordtennis på juldagen är lika självklart som Kalle Anka på julafton i Torrberg utanför Leksand. Traditionen startade när barn i området började spela pingis allt mer regelbundet med sina pappor, och så föddes idén om en återkommande turnering i IOGT-NTO-föreningen 138 Majblommans lokaler.

– Jag minns hur jag och min son Jonas åkte till turneringen första gången, vi tog med julgranen hemifrån – med fot och allt – för att kunna pynta lite. Vi tog också med resterna från julbordet och dukade upp mat för alla. Sedan spelade vi ända till kvällen, säger Gunnar Sundell.

Under de 25 år som gått har turneringen vuxit, och idag kommer familjer som är på besök från olika delar av landet för att spendera julen runtomkring Torrberg (som har 70 invånare). Och barnen, som var 10 år när Juldagskuppen startade, är idag vuxna och tar med sina barn.

– Förra året var den yngsta deltagaren sex år och den äldsta sjuttiofyra, så det är stort åldersspann! Just bordtennis är bra för att så olika åldersgrupper kan möta varandra och det kan ändå vara jämnt, säger Gunnar Sundell, som inte missat en turnering och som idag spelar mot sina barnbarn.

IOGT-NTO-rörelsens Vit Jul-kampanj lyfter fram julen som barnens högtid, och uppmanar vuxna att avstå alkohol under julen. Över hela landet arrangeras Vit Jul-aktiviteter, likt Juldagskuppen.

Gunnar Sundell tycker att det är viktigt att det finns något att göra för vuxna – därför är Juldagskuppen till för alla.

– Även de stora behöver saker att sysselsätta sig med. Jag kan nästan garantera att om en vuxen ska vara med i en pingisturnering klockan 10.30 på juldagen, så måste personen ha en vit julafton, säger han.

Emelie Svensson

Kommuner sämre för unga

UNF 84 procent av kommunerna tycker att de gör ett bra jobb för ungas fritid, men enbart 43 procent får godkänt av Ungdomens nykterhetsförbund, UNF. De har för sjunde gången rankat Sveriges kommuner utifrån ungdomars inflytande och tillgång till en meningsfull och nykter fritid.

Resultatet är en försämring från föregående år. 120 av de 223 kommuner som svarade blev underkända. Ungdomar ges enligt UNF allt färre chanser att påverka och driva förändring, något som UNF i sin rapport riktar stark kritik mot.

Angelica Ogländ

BÄST

- 1 Ludvika
- 2 Storuman
- 3 Sandviken
- 4 Tranås
- 5 Höganäs
- 6 Köping
- 7 Lund

SÄMST

- 1 Eda
- 2 Uppsala
- 3 Pajala
- 4 Boxholm
- 5 Töreboda
- 6 Smedjebacken

Förebilder att hålla koll på

UNF:s tidning Motdrag har tillsammans med makt-havare.se listat 20 unga personer som de tycker att omvärlden ska hålla koll på i framtiden. Tre av dem har porträtterats i Accent i år: Ellen Bergström (1), Yolanda Bohm och Farida al-Abani. Flera andra på listan är aktiva inom nykterhetsrörelsen, till exempel UNF:s ordförande Jane Segerblom och Filip Nyman, Julius Kramer, NSF, Vidar Aronsson, NBV.

Ulrica Ambjörn

”Ibland säger jag till
mig själv – Du har vunnit
högsta vinsten Kjell!”

Medlemmen Kjell Anehall

Varför är du engagerad i IOGT-NTO?

– Jag har ett förflutet som missbrukare och i augusti hade jag varit nykter i tjugo år. Jag ville inte att alkoholen skulle få styra mig, så jag sökte professionell hjälp. Ibland när jag underhåller på kalas och det händer att andra dricker, säger jag att ”jag har haft problem med det ni har i glaset”. Jag upplever att man får en slags respekt när man öppnar sig så.

– IOGT-NTO behövs i samhället. Tolv av de jämgamla personer som jag drack ihop med förr är döda idag på grund av alkoholen. Det är inte heller bara en som drabbas, det är alla runtomkring. Därför kan jag bland ställa mig framför spegeln och säga till mig själv ”Du har vunnit högsta vinsten Kjell!” – för jag har hälsan med mig.

Du har också vunnit SM i huvudräkning?

– Ja, men det är nog 55 år sedan det arrangerades. Alla människor har en gåva, tror jag – det här är min. Jag märkte tidigt att jag hade väldigt lätt för matte. Det är superbra att kunna räkna. När jag jobbar med att lägga avlopp frågar folk mig vad de ska göra om brunnen är på en viss höjd och hur de ska mäta, då säger jag vad det ska vara för avstånd.

Och du trollar?

– Ja, jag kör close-up-magi, till exempel på kalas. Magin och matematiken går in i varandra rätt bra.

Text: Emelie Svensson Foto: Aline Lessner

Ålder: 70 år. **Bor:** Sösdala. **Familj:** ”En käraste, Kicki, som också är med i IOGT-NTO”, samt barn och barnbarn. **Gör:** Mästare i huvudräkning, magiker, jobbar som markarbetare med vatten och avlopp.

👉 Läs en längre intervju med Kjell Anehall på accentmagasin.se/medlemmen/anehall/

Foto: Per-Olof Svensson

Hallå där,
Susanne Jensen

1 Du är förbundsordförande i nykterhetsorganisationen Blå bandet, som startat en kampanj för att stoppa reklam för beroendeframkallande produkter. Varför?

– Vi har fått nog! Beroendeindustrin brer ut sig mer och mer. Många slåss om att tjäna pengar på beroende. Nu måste vi agera.

– Vi har också hittat förtäckt narkotikareklam. När man söker på cannabis bland tv-serier får man upp över 300 som antingen har cannabis i namnet eller är hash-taggade med cannabis. Oftast framställs det positivt.

2 Vad hoppas ni få för resultat?

– Helst skulle jag önska att all spel- och alkoholreklam förbjöds. Men man skulle komma långt bara genom att se till att de lagar och regler vi har faktiskt efterlevs. Det krävs resurser för att följa upp och kontrollera.

– Jag hoppas att politiker och beslutsfattare får upp ögonen för problemen och prioriterar dem. Det behövs resurser för att följa upp att lagstiftningen följs.

3 Ni vill också öka medvetenheten bland konsumenterna?

– Man kan ju hoppas att de blir mer uppmärksamma på till exempel förtäckt reklam och funderar över vilka varor de vill ha, eller inte vill ha.

Eva Ekeröth

Nytt projekt för att minska äldres ensamhet

Med luncher, promenader och musik satsar IOGT-NTO på att försöka bryta ensamheten bland seniorer.

Kuggavik I november startades projektet på IOGT-NTO-ägda vandrarhemmet Kuggavik i Åsa på Västkusten. Carl Wennerstrand, föreståndare på Kuggaviksgården, berättar att det bor en hel del äldre i området – och för dem finns i dagsläget ytterst få aktiviteter.

– Vi tror att många är ensamma och såg en möjlighet att söka medel för att göra något för just dem, säger han.

Projektet fick ett bidrag från Socialstyrelsen på 200 000 kronor.

Den första veckan inleddes med samkvämslunch med ärtsoppa och pannkakor. Därefter har två till tre olika aktiviteter planerats varje vecka, ända fram till årsskiftet.

– Vi har bland annat fina strandpromenader här ute, där man kan gå med rullator hela vägen och kombinera det med en fika. Vi har också planerade musikkvällar där vi går laget runt och deltagarna får välja sina gamla favoritlåtar från ungdomen, och så spelar vi dem och samtalar kring låtarna.

Det ser jag fram emot. Det kommer nog också att bli livemusik och allsång, säger Carl Wennerstrand.

När Kuggaviksgården nyligen efterfrågade volontärer var responsen varit god.

– Det känns jättebra att göra detta. Ensamhet har blivit en folksjukdom, inte minst bland de äldre i landet. När man sitter i ensamhet och känner sig miserabel kan det bli enklare för många att ta till flaskan, eller något annat medel. Så det känns trevligt att kunna erbjuda alternativ till det varje vecka, säger han.

Aktiviteter är planerade året ut, med jul-lunch den 21 december och ett par mellandagsträffar där man hoppas på samverkan med Vit jul-aktiviteter för barn.

– Jag hoppas att de äldre inte bara får en trevlig stund tillsammans med våra volontärer, utan också att de hittar nya vänskaper i sin egen ålder, och att det skapar mer samhörighet, säger Carl Wennerstrand.

Emelie Svensson

Bild: iStockphoto

Foto: Nicke Johansson

Accentpodden avsnitt 31: 140-åringen

"Vi som demokratisk organisation har en viktig uppgift när demokratin är under tryck."

Johnny Mostacero om IOGT-NTO:s fortsatta relevans i avsnitt 31 av Accentpodden – från IOGT:s 140-årsfirande i Göteborg. Du hittar alla avsnitt av Accentpodden där poddar finns eller på accentmagasin.se/podcast.

Vinreklam med dammsugarpåsar anmäld till Konsumentverket

Alkoholreklam När en IOGT-NTO-förening nyligen beställde dammsugarpåsar medföljde ett reklamblad från ett vinhandelsföretag. Så får det inte gå till, säger Emilia Pettersson, politisk sekreterare för IOGT-NTO:s drogpolitiska avdelning:

– Reklamen har skickats till en förening som arbetar med personer som har missbruk, eller som påverkats negativt

av andras alkoholbruk. Därmed är utskicket extra påträngande i detta fallet. Man har inte heller möjlighet att välja bort att en sådan reklamapp medföljer, säger hon.

Företaget bakom reklamen, The Wine Company, har nu anmälts till Konsumentverket.

Vinföretagets vd Ilona Schäfer, säger att de ofta marknadsför sig på detta sätt.

– Just nu kontrollerar vi om nödvändiga försiktighetsåtgärder inte har vidtagits i just detta fallet, säger hon till Accent.

The Wine Company är ett tyskt företag och enligt Ilona Schäfer försöker de hålla sig uppdaterade vad gäller både Sveriges och Tysklands lagstiftning gällande marknadsföring av alkohol.

Emelie Svensson

Utmärkelser

Sigrid Söderholm, Boden, kom på andra plats i årets upplaga av Bodens eldsjäl.

Rikard Eliasson har tilldelats förtjänstmärket Gustaf Adolfsmärket för förtjänstfulla insatser för både Nykterhetsrörelsens scoutförbund, NSF, och för hela scoutrörelsen.

Foto: Istockphoto

Pumpen

Första plats i årets tävling delas av två Uppsalalag, Funbo Framtid och Trots Allt/Arken.

Personnytt

Emilia Pettersson är ny drogpolitisk sekreterare i IOGT-NTO.

IOGT-NTO:s folkhögskolor har fått nya styrelser. **Erik Wagner Sobelius** har utsetts till ny ordförande för Tollare. Nyvalda ledamöter är **Anna-Maria Winnfors**, Södertälje, **Camilla Berner**, Stockholm, **Håkan Andersson**, Eskilstuna, och **Mats Gunnarsson**, Kumla.

Nya ledamöter i Wendelsbergs styrelse är **Carl Persson**, Göteborg, och **Johan Isaksson**, Växjö.

Nu är ordenshuset fyllt av liv igen

För 14 år sedan var ordenshuset i Skutskär näst intill fallfärdigt.

Våra gårdar Nu sjuder huset av aktivitet och har utsetts till Årets Våra gårdar-lokal 2019. Eldsjälen i IOGT-NTO-föreningen 412 Skutskär, Gun Johansson, bläddrar i aktivitetskalendern; under de senaste fem veckorna hittar hon bara tre tomma dagar.

– Det är jättekul! Vi är ett helt gäng här som hjälps åt, och hoppas på att hålla huset levande i många år framåt, säger hon.

Alla möjliga sorters aktiviteter för både stora och små samsas här. Från Junis- och UNF-verksamhet som disco, teater och filmvisningar – till rullstolspromenader, bingo och musikunderhållning.

Allra stoltast är Gun Johansson över projektet ”Dans utan krav”, som lånar lokalerna två dagar i veckan, och som håller i dans för ungdomar med psykisk ohälsa.

Bakom husets förvandling ligger mycket hårt slit.

– Vi har bytt ut all vvs och el, målat om allt, byggt ramp och handikapptoalett, lagt om golv, bytt fönster och tak, och isolerat.

Hur har ni haft råd?

– Jag bara söker, söker och söker, både från Boverket och bygdemedel – allt jag kan komma på! Vi har också lånat pengar från förbundet, säger Gun Johansson.

Bakom utnämningen står Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler, som motiverar utmärkelsen så här: ”IOGT-NTO-föreningen 412 Skutskär är med sitt ordenshus i Skutskär ett mycket bra exempel på hur våra föreningsdrivna samlingslokaler kan utgöra grunden för en trygghet och uppskattad mötesplats i lokalsamhället.”

Emelie Svensson

Foto: Privat

Ordenshuset i Skutskär efter renovering.

Accent nr 10/2009 Programledaren och Bolibompa-profilen Doreen Månsson intervjuas om varför hon vill ge barnen en vit jul (Vit jul-kampanjen genomförs för tredje gången). Accent inleder en artikelserie om hur alla kan bidra till att göra världen bättre, och i Tidaholm gör Våra gårdars egen version av Auktionsrundan succé.

Ulrica Ambjörn

37

nya IOGT-NTO-föreningar
har startats från årsskiftet till och
med den 4:e december.

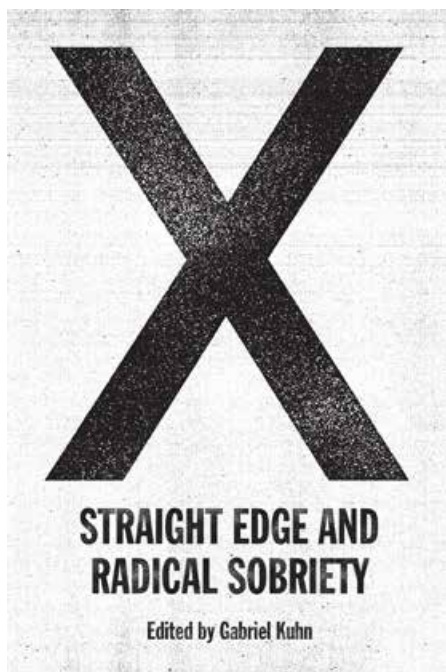

Foto: Kristin Kureén

Straight Edge för fler

Straight Edge-rörelsen har gått från att vara macho och homogen till att bli mer inkluderande.

Antologi Det menar Gabriel Kuhn, som nu ger ut sin andra bok om radikal nykterhet och lyfter mångfalden inom subkulturen. Straight Edge är den subkultur inom hardcore punk som förespråkar avhållsamhet från alkohol,

Fakta

► **X: Straight Edge and Radical Sobriety**, PM press, 2019. Redaktör Gabriel Kuhn.

droger och nikotin.

Eftersom rörelsen inte nödvändigtvis identifierat sig med politiska frågor, menar Gabriel Kuhn

att ideologin alltid har varit öppen för tolkningar. Det har till exempel funnits grupperingar inom rörelsen som var mot abort och homosexualitet.

– Det har också funnits mycket machokultur gällande genus och sexualitet. För mig har det skapat problem i min Straight Edge-identitet och jag visste inte exakt hur jag skulle hantera det.

I syfte att framhäva de progressiva idéerna inom rörelsen, skrev han *Sober Living For the Revolution* (2010). Den nya boken beskriver hur det ser ut tio år senare och tar ett brett grepp på radikal nykterhet och andra rörelser runtom i världen som förespråkar avhållsamhet från alkohol. I ett kapitel omnämns exempelvis Sveriges nykterhetsrörelser, inklusive IOGT-NTO och Accents medarbetare Jens Wingren är intervjuad. I boken finns även ett kapitel om vad Straight Edge kan göra för personer som har erfarenhet av missbruk.

Fokus är på rörelsens gräsrötter, snarare än på de stora ledarna. För att visa hur bred rörelsen är finns bland annat kapitel om radikala nykterister i Asien, och om queer-communityt inom Straight Edge.

Emelie Svensson

Nya böcker

Körsbär i snön

Sanna Tahvanainen,
Schildts & Söderströms

Roman Boken är den tredje och avslutande i författarens trilogi om kända kvinnor med ikonstatus. Den

är skriven i jagform utifrån Sylvia Plaths månad på tidningen *Mademoiselles* redaktion i ett sommarhett New York. Mycket välskrivet och underhållande, och passar utmärkt som parallellläsning av Sylvia Plaths Glaskupan om samma period.

Ulrica Ambjörn

SSUH 1896–1973

Sven Hedenskog,
Förbundet mot droger

Historia För den som är intresserad av nykterhetsrörelsens historia finns mycket att

hämta i boken om Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund. Författaren är fil dr i historia och beskriver såväl bakgrunden till bildandet i Uppsala som varför det var nödvändigt att ombilda organisationen till Förbundet mot droger.

Eva Ekeröth

PS! Nu gör vi ett helguppehåll på accentmagasin.se, men där finns förstås fortfarande mycket att läsa i arkivet. Ses igen den 7 januari.

A photograph of a woman with short brown hair, wearing a dark blue dress with a floral pattern and a red sash with yellow and blue stripes. She is lighting a white candle held by another person's hand. In the background, other people are visible, and the setting appears to be a formal hall with ornate decorations. The text "140 nyktra år" is overlaid on the image.

140 nyktra år

Det har gått 140 år sedan den första IOGT-föreningen Klippan bildades i Göteborg. Ett jubileum som firats på många håll i landet.

TEXT Jens Wingren FOTO Nicke Johansson

▲ Sång har alltid varit en del av IOGT:s identitet och även denna kväll högtidlighölls med flera sånger.

◀ Viveca Terneby och Eva Lindström leder ritualen som firar föreningen Klippans 140-årsdag.

Den 5 november 1879 samlades ett fyrtiotal göteborgare i en samlingslokal på Fyrmästaregatan i stadsdelen Masthugget för att bilda den allra första svenska logen av IOGT. Ritualen leddes av baptistpredikanten Olof Bergström utifrån en amerikansk förlaga. Så bildades föreningen Klippan.

Sverige befann sig på tröskeln till en ny tid. Landet var ännu fattigt, men i industrialiseringens spår hade allt fler sökt sig till städerna, och i Göteborg rullade de första hästdragna spårvagnarna. Alkoholen var ett omfattande samhällsproblem. I denna tid skapade IOGT en nykter gemenskap, och var den första nykterhetsrörelsen att betona total avhållsamhet snarare än måttfullhet.

140 år senare har 85 medlemmar samlats på rörelsens egen folkhögskola Wendelsberg i Mölnlycke öster om Göteborg för högtidsmöte (med efterföljande tårta och musikprogram framfört av Wendelsbergelever). Klädda i högtidsregalier leder Eva Lindström och Viveca Terneby från föreningen IOGT-NTO Klippan ett rituellt högtidsmöte.

– I Klippan har vi varje år haft ett högtidsårsmöte den 5 november. Vi använder samma ritual varje år, säger Eva Lindström, vice ordförande i Klippan, och fortsätter:

– Jag är uppvuxen med ritualer och för mig är det en högtidsstund att få vara med på ett högtidslogemöte. Vi som gjorde mötet idag tillhör väl den äldre falangen i Klippan. Vi har även yngre medlemmar, men de är ju inte skolade i ritualmöten på samma sätt som vi är.

Hon hoppas att ritualmötena ska kunna leva kvar även i kommande generationer.

– Det är något visst med ett högtidslogemöte. Men det är väl tyvärr tveksamt om det finns något intresse bland de yngre, säger hon.

IOGT-NTO:s förbundsordförande Johnny Mostacero fanns också på plats för att hålla tal och fira dagen med landets

”Våra grundsatser nykterhet, solidari- tet och demokrati är mer aktuella än någonsin.”

Johnny Mostacero

äldsta förening. Han framhöll i sitt tal vikten av att rörelsen tidigt skaffade egna lokaler där man kunde tala öppet och fritt. Han återgav hur IOGT-NTO verkat genom tiderna för allmän och lika rösträtt, att man sett motbokens införande och avskaffande och än idag är en tydlig röst i samhällsdebatten.

– Våra grundsatser nykterhet, solidaritet och demokrati är mer aktuella än någonsin, sa han i sitt tal och hänvisade till den främlingsfientlighet som idag lockar väljare med enkla lösningar.

– När man börjar ställa människor mot varandra så kommer solidaritetstanken, som ligger oss varmt om hjärtat, in.

Det är en av de saker som gör att vi har fortsatt relevans.

◀ Tove Achrenius, Marianne Hallbert och Simon Thörn minglar över tårta efter högtidsritualmötet.

▶ Barbro Ohlson firade samma kväll 70 år som medlem i IOGT-NTO.

På plats fanns även Barbro Ohlson som just denna dag firade 70 år som medlem i IOGT-NTO. Hon blev medlem som 15-åring vid IOGT:s 70-årsfirande i ABF-huset nära Feskekörka i Göteborg 1949.

– Det var fantastiskt! Efteråt gick vi över till Börsen där det var baluns och väldigt roligt. Och sen var det ju dans som vi alltid tyckt om, berättar hon.

Hennes föräldrar var medlemmar i Godtemplarorden, som man kallade IOGT, och Barbro Ohlson hade länge fått följa med på mötena. Genom livet har hon hängt kvar vid rörelsen och för ungefär tio år sedan blev hon vald till distriktsordförande i Göteborg- och Bohuslän.

– Det var fantastiskt att få avsluta karriären med att få vara distriktsordförande. Jag har varit med i så många styrelser, säger hon.

2009 fick hon veteranmedalj av dåvarande förbundsordföranden Sven-Olov Carlsson på kongressen i Göteborg.

– Jag hade skrivit så vansinnigt mycket protokoll så han tyckte att det skulle uppmärksammas, säger hon.

Hon minns många ritualmöten som liknade kvällens högtidslogemöte.

– Det här med att man läste högt och hälsade folk välkomna. Det känns lite nostalgiskt, säger hon. ✕

Johnny Mostacero säger att även demokratin befinner sig under tryck.

– Vi som demokratisk organisation, som fostrar människor i demokratisk anda har en väldigt viktig uppgift att göra även i framtiden, säger han.

– Jag tycker att det är fint att vi inte bara jobbar med nykterhet utan att vi ser nykterhet som ett viktigt medel för att uppnå ett demokratiskt samhälle där vi behandlar alla människor lika.

Men även när det gäller nykterheten så finns mycket kvar att göra.

– Det finns krafter som vill åt något annat håll än en restriktiv och solidarisk alkoholpolitik. Jag hoppas att vi under min livstid ska få se att alkohol behandlas på ett helt annat sätt än vad det gör idag.

EN NYKTER HISTORIA

- ▶ **1851** bildas Independent Order of Good Templars i USA.
- ▶ **1879** bildas föreningen Klippan i Göteborg.
- ▶ **1888** ges första numret av medlems-tidningen Reformatorn ut.
- ▶ **1906** bildas Sveriges godtemplares ungdomsförbund (SGU).
- ▶ **1910** har IOGT 160 000 medlemmar.
- ▶ **1922** genomförs folkomröstning om alkoholförbud och NTO bildades genom sammanslagning av NGTO och TO.
- ▶ **1965** grundas Accent som ersatte IOGT:s och NTO:s medlemstidningar Reformatorn respektive Ariel.
- ▶ **1970** går IOGT samman med NTO och bildar IOGT-NTO. Första kongressen hålls i Stockholm och Olof Burman väljs till förbundsordförande.
- ▶ **1977** slutar mellanöl säljas i livsmedelsbutiker.
- ▶ **2007** genomförs den första Vit jul-kampanjen.
- ▶ **2012** serveras den första Almedalsdrinken.
- ▶ **2020** firas 50 år sedan sammanslagningen av IOGT och NTO.

Källa: Nyktra svenskar, Rörelse i tiden.

UTBILDNINGAR

Styrelsehelger

Nu kan du som sitter i en styrelse för en ideell förening gå en styrelseutbildning tillsammans med andra föreningsaktiva från olika organisationer. Under utbildningen får du som deltagare kunskaper som du har nytta av i ditt styrelseuppdrag. Vi kommer att utgå från praktiska exempel och du kommer att få ta del av andras erfarenheter och utmanas i ditt uppdrag. Läs mer: www.tollare.org

Valberednings-utbildning

För lokala och regionala valberedningar. Kursen innehåller bl a Valberedningens uppdrag, kompetens- och kravprofil, gruppssammansättningens betydelse, demokratifrågor mm. Läs mer: www.tollare.org

"Nu går vi från att fira 140 år – till att bygga för kommande 140 år!"

Kim Reenaas
Generalsekreterare IOGT-NTO

2019 till handlingarna och nya tag 2020!

Verksamhetsåret 2019 blev ännu ett fantastiskt IOGT-NTO-år med stort engagemang i hela landet! Här kommer några nedslag:

- Kongress 2019 genomfördes i Örnsköldsvik med förhandlingar, beslut, trevliga utflykter och samvaro
- Vi firade vårt 140-årsjubileum under hösten med final 5 november.
- Våra Facebookgrupper IOGT-NTO Medlem och IOGT-NTO Diskussion växte rejält och används nu flitigt för att berätta om verksamhet, inspirera och erbjuda möjlighet till diskussion och debatt.

År 2020 väntar nya uppdrag utifrån kongressens beslut, bland annat:

- IOGT-NTO ska moderniseras, positioneras och utvecklas och vår nya generalsekreterare Kim Reenaas leder arbetet.
- Våra nuvarande 23 distrikt blir 8 stycken den 1 januari 2020. Det innebär att nya styrelser ska väljas, samarbeten utvecklas och arbetssätt formas.
- IOGT-NTO blir flygfritt under 2020 och även på andra områden ska verksamheten bli miljömässigt hållbar.

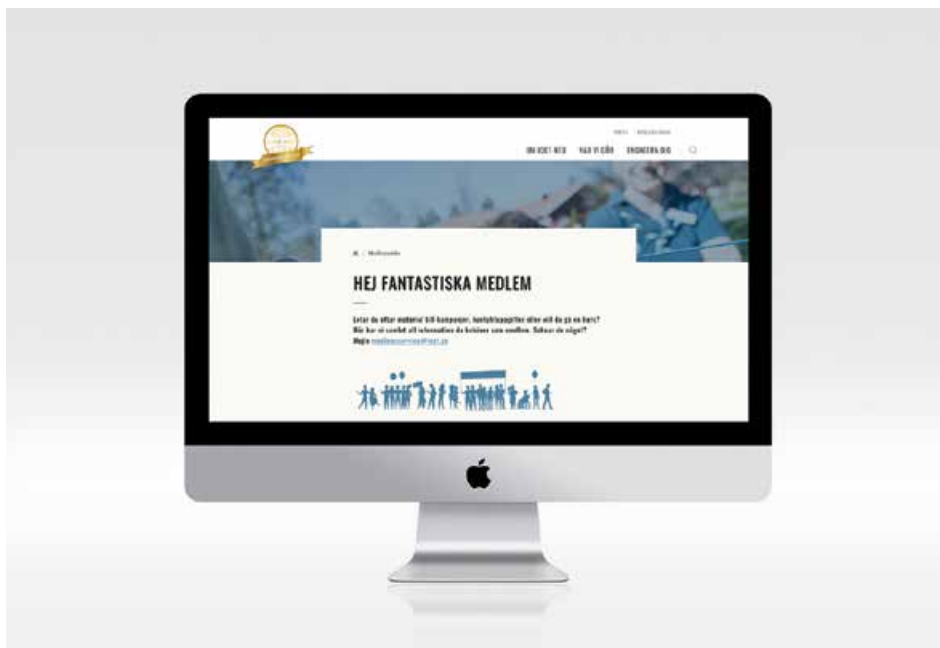
Se www.iogt.se/medlemssidor/ för mer information.

NBV:S MUSIKLEKEN 2020

I år är temat "Vår värld – vår musik", om musikens olika uttryck och hur den skiljer sig ifrån kontinent till kontinent. Musikleken sker den 4 februari 2020, med anmälan via:

www.nbv.se/musikleken2020 senast 31/12 2019 kl 18.00.
Se nbvmusicbox.se för mer info.

Information för medlemmar på iogt.se

På www.iogt.se/medlemssidor/ har vi samlat information speciellt för dig som är medlem. Dels för att du alltid ska ha tillgång till det du behöver, men också av miljöhänsyn eftersom vi slipper pappersutskick. Exempel på vad du kan läsa om:

- För föreningar – Föreningservice, OBS! ersätter "Föreningsutskick". Här hittar du bl a årsrapport och andra blanketter för föreningens arbete, info om stipendier och bidrag, stadgar och styrdokument, kontaktuppgifter till verksamhetsutvecklarna mm

- Ny medlem – matnyttigt för dig som nyss gått med
- Hitta ditt distrikt – kontaktuppgifter samlade på ett ställe
- Kurser – finns en hel del för medlemmar
- Engagera dig i en kampanj – här ser du vilka vi har, hämtar material mm

Självklart finns även vårt kalendarium på iogt.se. (Kalendariet här i Accent återkommer i nr 1 2020.)

Medlemssidorna uppdateras kontinuerligt. Hör gärna av dig om du saknar någon information, har synpunkter och/eller frågor, till medlemsservice@iogt.se

GÖR ETT NYKTERT VAL!

Som medlem i IOGT-NTO bidrar du till ett tryggare samhälle, där alkoholen tar mindre plats i sociala sammanhang. Du som delar vår syn på alla människors lika värde och vill leva helnyktert är välkommen som medlem.

Se www.iogt.se klicka på "Läs mer om att bli medlem".

HÅLL KONTAKT

Huvudkontor

Besöksadress:
Gammelgårdsvägen 38,
Stora Essingen

Postadress: Box 12825,
112 97 Stockholm

Faktureringsadress:
Box 12132,
102 24 Stockholm

Leveransadress:
Gammelgårdsvägen 42,
112 64 Stockholm

Telefon: 08-672 60 00

E-post: info@iogt.se

E-post Medlems-
och givarservice:
medlemsservice@iogt.se

Ändra dina kontaktuppgifter

Vill du ändra eller uppdatera dina kontaktuppgifter? Kontakta oss på Medlemsservice så hjälper vi dig! Du kan ringa på 08-672 60 38 eller skicka ett mejl till medlemsservice@iogt.se.

Följ oss i sociala medier

facebook.com/iogtnto
Twitter: @iogtnto

Öluts spel kan sarga förtroendet

Tiden rusar och ett halvår har nu passerat sen vår fina kongress i Örnsköldsvik. Där fattades många viktiga beslut i framtidsfrågor som nu ska verkställas. Jag tänker inte minst på att vi den 1 januari 2020 går från 23 till 8 distrikt. Ett beslut som under hösten har inneburit ett omfattande arbete för alla inblandade. Ett annat stort beslut är Flygfritt 2020 som innebär att IOGT-NTO från årsskiftet ska vara flygfritt. Ett viktigt beslut för miljön som kommer ställa stora krav på vår förmåga att prioritera. Bland annat genom högre krav på planering och framförhållning av centrala kurser och konferenser, så att våra medlemmar med lång resväg ska kunna delta. Särskilt utmanande då vi i detta fall vänder på kuttingen genom att göra förändringen först och konsekvensanalysen efteråt.

En annan utmaning är att alkoholmonopolet nu är under konkret hot från flera håll. Att i detta läge se Systembolaget kliva in i debatten genom att föreslå sänkt pris på det billigaste starkölet känns nästan överklagt. Förutom att det är fel väg att gå så är det ett förslag

som ger monolets motståndare luft i lungorna, och som i viss mån riskerar att sarga Systembolagets skyhöga förtroende hos allmänheten. Priset på alkohol är i Sverige något våra politiker beslutar om genom alkoholskatten. Med tanke på att vår köpkraft sedan EU-inträdet ökat kraftigt och priset på alkohol inte följt med, så är det en alkoholskatt höjning som behövs. Inte en sänkning av priset på den produkt som de som dricker mest kommer köpa. Systembolaget är viktiga, och vi försvarar dem i debatten när det behövs, men vi går självklart emot detta.

Nu står ännu en julhelg inför dörren och många av våra medlemmar lägger ner massor av tid och engagemang på att skapa Vit jul-aktiviteter för barn och ungdomar. Något som för vissa kan betyda lugn och trygghet från ett hem i kaos. En gåva som kan vara mer värd än alla julklappar i världen. Självklart avslutar jag denna årets sista krönika med en önskan om en God Jul och ett Gott Nytt 2020 för oss alla och för vårt IOGT-NTO.

Johnny Mostacero

"Vi jul-kampanjens aktiviteter kan innebära en gåva som kan vara mer värd än alla julklappar i världen."

Johnny väljer

För alla medlemmar som under julhelgen lägger sitt ideella engagemang på Vit Jul genom att skapa aktiviteter för barn och ungdomar.

Till Systembolaget som genom sitt utspel om billigare starköl förskjuter fokus från sitt viktiga uppdrag.

Jag ser fram mot att vi får vår nya distriktsindelning på plats, och att arbetet med vår organisationskultur inleds.

FÖLJ JOHNNY
Facebook: Johnny Mostacero
Instagram: @johnnymostacero
Twitter: @JohnnyMostacero

SPRAKANDE NYÅRSFEST

I IOGT-NTO-lokalen, Kullgat. 8, Vetlanda
 Nyårsafton 31 dec kl 19:30
 Festen inleds med supé. Charlotta och Tove
 Widerberg bjuder ett välljudande sång- och
 musikprogram. Dans till Anders Nilssons orkester.
 Stämningsfullt vid årsskiftet.
 Anmälan senast 22 dec till Brita o Bengt Isaksson
 0383-761364 eller Gerd Persson 070-239 80 15
 eller Dagmar Isaksson 0383-122 41
 Kostnad 350 kr
 Välkomna att fira med oss!
 NBV IOGT-NTO

MÖJLIGHET ATT SÖKA PROJEKTMEDEL

Stiftelsen Ansvar för Framtiden har en
 öppen ansökningsperiod:

15 november till 31 januari 2020.

Er organisation eller förening kan söka
 projektmedel för främjande av en
 helnykter livsstil, gärna med inriktning
 mot barn och unga.

Ni hittar mer om ansökan och stiftelsens
 syfte på vår hemsida:

www.ansvarforframtiden.se

Julklappen som räcker hela året.

295 kr

**Ge en gåvoprenumeration på Accent
 till någon som du tycker om.**

Skriv till accent@iogt.se

Hjälp din förening!

För varje prenumeration din förening säljer får ni 1000kr!

Nu har du möjlighet att hjälpa IOGT-NTO-rörelsen och din förening att få in mer pengar genom att sälja Miljonlotteriets prenumerationslotter.

Så här enkelt är det:

- 1 Registrera din förening på miljonlotteriet.se/registreraforening
- 2 Kom igång och börja sälja Miljonlotteriets prenumerationslotter.
- 3 1000 kr till din förening efter tre månaders prenumeration.

Din
förening får
1000 kr

Läs mer och registrera din förening på miljonlotteriet.se/registreraforening

Vill du stötta din förening? Besök förbundets sida och teckna en prenumeration idag!

miljonlotteriet.se/junis

miljonlotteriet.se/nsf

miljonlotteriet.se/iogt

miljonlotteriet.se/unf

Spelar du för mycket?
Ring stödlinjen 020-81 91 00.

MILJON
LOTTERIET

En del av IOGT-NTO-RÖRELSEN